

5. заседание

Петък, 27 май 1938 г.

(Открито от председателя г. Стойчо Мошанов, въ 14 ч. 10 м.)

СЪДЪРЖАНИЕ:

Предложение за проектоправилникъ за вътрешния редъ на Народното събрание (Второ четене — продължение докладването и разискване) . . .	105
Дневенъ редъ за следващото заседание	125

Стр.

Председател С. Мошанов: (Звъни) (Става правъ) Г. г. народни представители! Понеже присъствуватъ нужното число народни представители, обявявамъ заседанието за открито.

(Отъ 160 народни представители присъствуватъ 154, отсъствуватъ 6, а именно: г. г. Димитъръ Петковъ Маджаровъ, Димитъръ Стояновъ Ангеловъ, Иванъ Христовъ Момчиловъ, Минчо Пановъ Минчевъ, Михаилъ Георгиевъ Михайловъ и Стойно Славовъ Ивановъ)

Председател С. Мошанов: Пристъпваме къмъ първа точка отъ дневния редъ: **второ четене проектоправилника за вътрешния редъ на обикновеното Народно събрание.** Вчера бѣ гласуванъ чл. 36. Има думата г. докладчикътъ.

Докладчикъ И. Петровъ: (Чете)

„Глава V.

Отговоръ на тронното слово.

Чл. 37. Проектътъ за отговора на тронното слово се съставя отъ една комисия, състояща се отъ 15 члена, избрани съгласно чл. 26“.

Председател С. Мошанов: Ще се гласува. Които приематъ чл. 37 така, както се прочете отъ г. докладчика, моля, да вдигнатъ ржка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ И. Петровъ: (Чете)

„Чл. 38. Отговорътъ на тронното слово се поднася на Държавния глава отъ една депутация, състояща се отъ членоветъ на бюрото, отъ комисията, която е изработила проекта, и отъ по двама представители на всѣка област, избрани отъ Събранието по предложение на председателя“.

Председател С. Мошанов: Има думата народниятъ представителъ г. д-ръ Петъръ Яламовъ.

Д-ръ П. Яламовъ: Г. г. народни представители! Азъ нѣма да ви отнема много време и ще пристѣпя направо къмъ това, което искамъ да кажа относно чл. 38. Този членъ гласи: „Отговорътъ на тронното слово се поднася на Държавния глава отъ една депутация, състояща се отъ членоветъ на бюрото, отъ комисията, която е изработила проекта, и отъ по двама представители на всѣка област, избрани отъ Събранието по предложение на председателя“. Азъ искамъ да се внесе измѣнение въ тоя текстъ, като се каже: „По двама представители на областта, посочени отъ народнитъ представители отъ всѣка област“. Смѣтамъ, че съ това се прави честь на самата област, прави се честь на самитъ народни представители отъ областта и на самитъ избиратели. Мисля, че измѣнението, което предлагамъ, е приемливо.

Председател С. Мошанов: За да поставя Вашето предложение на гласуване, трѣбва да бѣде депозирано писмено. Ще имате възможностъ на трето четене да го направите.

Д-ръ П. Яламовъ: То е много малко.

Председател С. Мошанов: Именно, понеже е малко, редакцията може да се направи на трето четене, и то въ съгласие съ комисията.

Д-ръ П. Яламовъ: Г. председателю, ние сме новаци, извинявайте!

Председател С. Мошанов: Които сж съгласни да съприеме чл. 38 така, както се прочете отъ г. докладчика, моля, да вдигнатъ ржка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ И. Петровъ: (Чете)

„Глава VI.

Внесяне и разискване на законопроекти и предложения.

Чл. 39. Законопроекти, представени отъ правителството, и предложения отъ народни представители (чл. 109 К.), се отправятъ до председателя, който ги съобщава на Събранието още въ първото заседание следъ получаването имъ и разпорежда да бждатъ веднага раздадени на всички народни представители и да бждатъ съобщени на надлежитъ министри“.

Въ този членъ комисията направи една съществена поправка. Първитъ два реда отъ текста на чл. 39 се поправятъ така: „Законопроекти и предложения, представени отъ правителството и отъ народни представители (чл. 109 К.)“ — по-нататкъ текстътъ остава непромѣненъ. Азъ докладвахъ по-рано защо се прави тая поправка.

Обаждатъ се отъ дѣсно: Ясно.

Председател С. Мошанов: Ще се гласува. Тия, които сж съгласни да се приеме чл. 39 съ поправката на комисията, съобщена отъ г. докладчика, моля, да вдигнатъ ржка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ И. Петровъ: (Чете)

„Чл. 40. Всѣки постѣпилъ законопроектъ или законодателно предложение се приема отъ Събранието на две четения.“

Одобрението на министерски постановления, укази, договори, междудържавни съглашения и други такива предложения се гласува на едно четене. Събранието може да реши, преди да се пристѣпи къмъ тѣхното гласуване, да бждатъ препратени въ съответната комисия“.

Председател С. Мошановъ: Които приемат чл. 40 тѣй, както се прочете, моля, да вдигнат рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ И. Петровъ: (Чете)

„Чл. 41. Щомъ се съобщи на Събранието постѣпването на нѣкой законопроектъ, то определя деня за първото му четене, което не може да стане въ същото заседание.

Маловажните законопроекти и предложения, по искане на правителството, Народното събрание може да реши да се гласуват на първо четене безъ дебати“.

Председател С. Мошановъ: Има думата народниятъ представителъ г. Георги Петровъ.

Обажда въ: Нѣма го.

Председател С. Мошановъ: Ще се гласува. Които приемат чл. 41 тѣй, както се прочете отъ г. докладчика, моля, да вдигнат рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ И. Петровъ: (Чете)

„Чл. 42. Първото четене на законопроекта се заключава въ прочитането му изцѣло, заедно съ изложението на мотивитѣ. Обаче по решение на Събранието обширнитѣ законопроекти не се четатъ или се четатъ отчасти.

При първото четене Събранието се произнася по начало върху законопроекта, като се разглеждатъ неговитѣ основни положения.

Ако Събранието приеме законопроекта, по негово решение той се изпраща на надлежната комисия, въ противенъ случай — отхвърля се“.

Председател С. Мошановъ: Ксито приематъ чл. 42, както се прочете, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ И. Петровъ: (Чете)

„Чл. 43. Комисията, следъ разглеждането на законопроекта, възлага на докладчика да направи писменъ докладъ до Събранието за взетитѣ решения, който се раздава на народнитѣ представители 24 часа преди разглеждането му отъ Събранието.

Когато въ първоначалния проектъ сѣ направени отъ комисията незначителни измѣнения, тогава може да не се прави и раздава писменъ докладъ“.

Председател С. Мошановъ: Които приематъ чл. 43, както се прочете, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ И. Петровъ: (Чете)

„Чл. 44. Въ извънредни и неотложни случаи, или когато законопроектътъ не е предизвикалъ голѣми разисквания, правителството може да поиска отъ Събранието да гласува законопроекта по спешностъ, т. е. да се пристѣпи веднага къмъ второ четене, безъ да се изпраща законопроектътъ въ комисията“.

Председател С. Мошановъ: Има думата народниятъ представителъ г. Христо Мирски.

Х. Мирски: Г. г. народни представители! Понеже законопроектитѣ се внасятъ въ Народното събрание и, веднажъ внесени, народното представителство става господаръ на тия законопроекти, които се гласуватъ отъ него, азъ мисля, че е умѣстно да се съгласи народното представителство и г. докладчикътъ да промѣнимъ текста на тоя членъ въ смисълъ исканията за спешностъ да бждатъ предлагани не само отъ правителството, а и отъ народното представителство — както бѣше и по-рано. Предлагамъ следъ думитѣ: „Въ извънредни и неотложни случаи, или когато законопроектътъ не е предизвикалъ голѣми разисквания, правителството“, да се прибави: — „и народното представителство“. А въ края на текста предлагамъ да се прибавятъ думитѣ: „и то ако Събранието се съгласи“.

Председател С. Мошановъ: Има думата народниятъ представителъ г. Недѣлко Атанасовъ.

Н. Атанасовъ: Г. г. народни представители! Азъ не искахъ да вземамъ думата изобщо по правилника, обаче принуденъ съмъ да отправя една молба къмъ председателството. Споредъ токущо вотиранитѣ членове отъ правилника за вътрешния редъ, третото четене на законопроектитѣ се премахва; законопроектитѣ ставатъ закони само

следъ две четения. Когато ние съкращаваме процедурата по такъвъ начинъ, за да улеснимъ Парламента въ законодателството, ще бжде една голѣма грѣшка, ако ние допусаме, изобщо гласуването на закони по спешностъ. Не бива да се допуска гласуване на закони по спешностъ, когато нѣма три четения, а само две. Кolkото и да бждатъ законопроектитѣ изработени съвършено, когато тѣ бждатъ подложени на разглеждане въ комисията, винаги се намиратъ известни грѣшки. Ако законопроектитѣ не отиватъ за преглеждане въ комисията, а се гласуватъ по спешностъ, известни грѣшки, които могатъ да бждатъ фатални, могатъ да останатъ непоправени.

Ето защо, щомъ Парламентътъ усвоява практиката законитѣ да се гласуватъ само на две четения, азъ ви моля, г. г. народни представители, моля и председателството, да се съгласите изобщо да се отхвърли гласуването на законитѣ по спешностъ.

Председател С. Мошановъ: Най-напредъ за позива къмъ председателството. Позивътъ трѣбва да бжде отправенъ къмъ председателя и докладчика на комисията и къмъ Народното събрание.

Докладчикъ И. Петровъ: Г. г. народни представители! Азъ съмъ съгласенъ съ предложението на г. Мирски да се приеме гласуване на законопроекти по спешностъ и тогава, когато се касае за законопроекти, внесени отъ народни представители. Азъ, обаче, бързамъ веднага да заявя, г-да, че тая наредба е едно изключение. Тѣзи, които сѣ били по-рано въ Народното събрание, знайтъ, че е имало случаи, когато се е искала такава urgency, наложена отъ нѣкои събития, когато действително въ съзнанието на всички ни е било, че има нужда отъ гласуване по спешностъ. Не може да се иска спешностъ по единъ незначителенъ законопроектъ или — ако този изразъ е неправиленъ — по единъ законопроектъ, за който се изисква едно по-спокойно и по-продължително обсъждане въ комисия. Обикновено спешностъ се иска при специални случаи. Азъ подчертавамъ, че тази наредба е едно изключение. И, както виждате даже, думитѣ „по спешностъ“ въ този текстъ сѣ въ курсивъ.

Ето защо не бива да се безпокои г. Атанасовъ, че съ това постановление се иска да се направи нѣщо не въ редъ. Не бива да ставаме подозрителни.

Н. Атанасовъ: Грѣшки да не ставатъ.

Докладчикъ И. Петровъ: Въ миналото ставаше следното: mine единъ законопроектъ на първо четене безъ да ставатъ дебати и се изпраща въ комисията; комисията се събира същия денъ, разисква го, и се случва да се яви още същата вечеръ да го докладва на второ четене. Така че законопроектитѣ ще могатъ пакъ да отиватъ въ комисия и ако има нужда отъ поправки, тѣ ще се внесатъ. Така се е процедурало въ миналото при нѣкои случаи на гласуване на законопроекти по спешностъ.

Н. Атанасовъ: Опасността тукъ е, че не се пращатъ законопроектитѣ въ комисия. Ако се подчертае, че всѣки единъ законъ, който ще се гласува по спешностъ, непременно трѣбва да отиде въ комисия, тогава опасността е избѣгната.

Докладчикъ И. Петровъ: По-рано имаше три четения, а сега оставатъ две четения. Нѣма да има разисквания по единъ законопроектъ, когато ще се приеме по спешностъ. Не прѣчи нищо на комисията да се събере да го разгледа, като се знае, че е бързъ. Ние сме имали въ миналото такива случаи: гласуванъ законопроектъ по спешностъ на второ четене, на другия денъ сутринта комисията го разглежда и подиръ обѣдъ го приемаме тукъ въ пленума на трето четене.

Отъ дѣсно: Ясно е.

Докладчикъ И. Петровъ: Азъ казвамъ какъ е процедурата по-рано. Не прѣчи и сега комисията да се събере. Моля ви се, г-да, нека mine чл. 44 сега така, а на трето четене ще видимъ какво може да се направи.

Председател С. Мошановъ: Г. г. народни представители! По чл. 44 е постѣпило предложение отъ народния представителъ г. Мирски.

Х. Мирски: Нѣкой пътъ ще бжде неудобно на правителството да предлага спешностъ.

Докладчикъ И. Петровъ: Законодателната инициатива си остава въ ржцетъ на изпълнителната власт. Недейте да интервенираме тамъ, дето не трѣбва.

Председателъ С. Мошановъ: По чл. 44 е направено предложение отъ народния представителъ г. Христо Мирски, което гласи: (Чете) „Въ първото изречени след думата „правителството“ да се прибавятъ думитѣ: „и народното представителство“. Които сж съгласни съ това предложение, моля, да вдигнатъ ржка. Малцинство, Събранието не приема.

Които приематъ чл. 44, както се докладва отъ докладчика, моля, да вдигнатъ ржка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ И. Петровъ: (Чете)

„Чл. 45. При второ четене Събранието разглежда законопроектъ членъ по членъ и се произнася върху поправките и прибавките, които могатъ да се предложатъ отъ всѣки народенъ представителъ. Тия поправки и прибавки се подаватъ на председателя писмено. Тѣ се разискватъ веднага, но ако Събранието поиска, се препращатъ на надлежната комисия за изучаване и докладване още въ сѣщия денъ или пъкъ въ едно отъ идещитѣ заседания“

Председателъ С. Мошановъ: Които приематъ чл. 45, както се прочете, моля, да вдигнатъ ржка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ И. Петровъ: (Чете)

„Чл. 46. Не може да се поставятъ на гласуване предложения, съ които се измѣнятъ положения, създадени съ особени закони, или които по своето естество се отнасятъ до единъ членъ отъ разглежданъ законопроектъ, вече приетъ отъ Събранието“.

Председателъ С. Мошановъ: Които приематъ чл. 46, както се прочете, моля, да вдигнатъ ржка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ И. Петровъ: (Чете)

„Чл. 47. Заглавието на законопроектъ за измѣнение и допълнение на законъ трѣбва да опредѣля кои членове се предлагатъ за измѣнение и допълнение; комисията не може да предлага измѣнение и допълнение на непочечени членове, нито Събранието да разисква върху тѣхъ“.

Председателъ С. Мошановъ: Които приематъ чл. 47, както се прочете, моля, да вдигнатъ ржка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ И. Петровъ: (Чете)

„Чл. 48. Предложенията се гласуватъ по реда, както сж подадени. Обаче, ако е направено предложение, което изключва другитѣ, то се гласува най-първо“.

Председателъ С. Мошановъ: Които приематъ чл. 48, както се прочете, моля, да вдигнатъ ржка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ И. Петровъ: Следващиятъ чл. 49 ще го докладва г. председателятъ на комисията.

Зам.-докладчикъ С. Василевъ: (Чете)

„Чл. 49. Следъ гласуването на законопроектитѣ или предложенията на второ четене, правителството може въ следващитѣ 24 часа да поиска да се направятъ известни поправки или прибавки въ тѣхъ“.

Исканията за поправки или прибавките се правятъ писмено до председателя и се гласуватъ отъ Събранието, безъ да има нужда да се раздаватъ 24 часа по-рано“.

Г. г. народни представители! По този членъ станаха обширни разисквания въ комисията. Въ основата на тия разисквания се държеше точна смѣтка за миналото, защото ние сме имали случаи тукъ, въ Народното събрание, на трето четене известни министри да внасятъ прибавки, съ които често пъти бива промѣнена физиономията на самитѣ законопроекти. Затуй комисията се спрѣ на друга една редакция на този членъ, а именно:

„Следъ гласуването на законопроектитѣ или предложенията на второ четене, правителството може въ следващитѣ 24 часа да поиска да се направятъ известни поправки отъ редакционенъ характеръ“ — следователно, поправки, които нѣма да засегнатъ сжщността на текста. Този е поправката, която комисията направи въ първата алинея на чл. 49.

Въ втората алинея комисията заличи думитѣ „или прибавките“.

Председателъ С. Мошановъ: Има думата народниятъ представителъ г. Христо Мирски.

Х. Мирски: Г. г. народни представители! За удобство е премахнато третото четене и е предложено само редакционни поправки да се предлагатъ отъ правителството. Азъ мисля, че това право за внасяне на редакционни поправки въ законитѣ трѣбва да бѣде дадено не само на правителството, но и на народното представителство да може и то по своя инициатива да прави нѣкои редакционни поправки въ приетитѣ на второ четене закони.

Стариятъ текстъ изискваше предложенията за поправки при третото четене да бѣдатъ подписани отъ 19 души народни представители. Азъ искамъ сега предложението да бѣде подписано не отъ 10, а отъ 15 души, но да иматъ право и народнитѣ представители по законопроектитѣ да предлагатъ известни редакционни поправки. Това е въ интересъ на работата.

Затова правя следното предложение: Къмъ чл. 49 да се прибави следната нова ал. 3, въ смисълъ: „Сжщото право има и всѣки народенъ представителъ, ако предложението му е подписано отъ 15 души народни представители“.

Това ще бѣде въ интересъ поне на ония законопроекти, които ние, народнитѣ представители, внасяме, защото ще можемъ да имъ даваме по-добра редакция следъ приемането имъ отъ Народното събрание на второ четене.

Председателъ С. Мошановъ: Г. Мирски! Азъ ще приема Вашето предложение, но дължа да съобща на Събранието, че правилникътъ не ми позволява да го положа на гласуване, защото ако приемемъ така предложената поправка отъ г-нъ Мирски, това значи да възстановимъ третото четене, а ние вече решихме, че ще има само две четения. Правилникътъ казва, че не могатъ да се правятъ предложения, съ приемането на които отново ще се поставятъ на разискване въпроси, които вече сж решени отъ Събранието.

Х. Мирски: Касае се за редакционни поправки, както при трето четене.

Председателъ С. Мошановъ: Това си е трето четене. И по-рано се правѣха при трето четене редакционни поправки.

Х. Мирски: Въобще да можемъ и ние да правимъ предложения за редакционни поправки.

Председателъ С. Мошановъ: По тия формални причини не мога да положа на гласуване Вашето предложение. То значи, повтарямъ, да се възстанови третото четене. Азъ не споря по въпроса, но само казвамъ, че не мога да поставя предложението Ви на гласуване, защото въпросътъ е вече разрешенъ отъ Народното събрание, въ смисълъ, че ще има само второ четене. Щомъ възстановимъ правото и на Народното събрание за правене поправки следъ 24 часа, това значи да възстановимъ третото четене. Не мога да положа на гласуване въпросъ, който вече е решенъ.

Ще гласуваме. Моля г. г. народнитѣ представители, които приематъ чл. 49, както се докладва, да вдигнатъ ржка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ И. Петровъ: (Чете)

„Чл. 50. Правителството може да оттегля внесенитѣ отъ него законопроекти (чл. 112 К.).

Предложенията, внесени отъ народни представители, могатъ да се оттеглятъ само съ съгласието на Събранието“.

С. Василевъ: Г. председателю! Преди да се гласува, искамъ да кажа нѣколко думи, като председателъ на комисията по правилника.

Председателъ С. Мошановъ: Имате думата.

С. Василевъ: (Отъ трибуната). Г. г. народни представители! Днесъ е шестиятъ денъ, откакъ ние заседаваме. Отъ тая трибуна се изказаха много мисли. Голѣма частъ отъ тѣхъ бѣха полезни, ценни. Между другото, тукъ се развиха мисли върху системитѣ на парламентитѣ въ други нѣкои държави. Ораторитѣ се спрѣха върху тия системи, за да бѣдатъ полезни на нашия Парламентъ, който е по-младъ, по-новъ въ сравнение съ парламентитѣ на старитѣ демократични държави. Изтъкна се една мисълъ — че въ другитѣ парламенти комисиятъ сж, които извънредно много

работят, а въ пленума се оформява въ повечето случаи това, което е изработено въ комисията.

Аз съм председател на комисията, която разгледа правилника за вътрешния ред на Народното събрание. До днес не взех думата. Имах нужното търпение и спокойствие да изслушам всичко съ извънредно голямо внимание. Обаче и предъ моята съвѣсть, и предъ вашата съвѣсть, и предъ съвѣщата на българското общество се поставя единъ голѣмъ въпросъ: защо XXIV-то Народно събрание не е експедитивно, защо въ четиритъ заседания, отъ които третото бѣ ношно, ние дебатираме все върху правилника за вътрешния редъ на Парламента? Нѣма ли съ това ние да туримъ началото на една много бавна дейтелностъ въ нашия Парламентъ? Въобще поставятъ се такива въпроси отъ самото общество, пъкъ и ние си ги поставяме. Азъ, като председател на комисията, както мога, освѣтявамъ тия, които ме запитватъ, и казвамъ: така е сложено положението, че ние трѣбва да се занимаваме съ правилника. Безспорно е, че други сж въпроситъ и нуждитъ на държавата, които чукатъ на вратата на XXIV-то Народно събрание, но ние тѣхъ ги изоставяме засега временно, защото не можемъ да работимъ безъ правилникъ. Ние трѣбва да измѣнимъ правилника по силата на новата наредба-законъ за разтуряне политическитъ партии въ България и по силата на новата наредба-законъ за изборитъ, по която ние сме дошли тукъ въ тая свещена сграда.

Е, г-да, защо се забавиха нашитъ разисквания? По нѣкои голѣми принципи въпроси, които засѣгатъ жителнитъ интереси на държавата и на нацията ли? Не. Два сж, споредъ мене, въпроситъ, които привлѣкоха вниманието на народнитъ представители, които ангажираха трибуната на Парламента: единтъ — въпросътъ за дислокацията и вториятъ — за свободата на словото. Тия бѣха двата сжществени въпроси, по които тази трибуна имаше стоеческото търпение да изслушва всички, които се качваха на нея. Мѣстата въ предишния Парламентъ, въ XXIII-то Народно събрание, бѣха означени съ цифри — които бѣха тукъ, знайтъ. Всѣки столъ имаше цифра, обаче никой отъ народнитъ представители не отиваше на своя столъ. Всѣки народенъ представител отиваше тамъ, кждето е мѣстото на водача на партията, и Парламентътъ имаше по-особена дислокация — партийна дислокация. Обаче следъ унищожението на политическитъ партии какво разпредѣление трѣбваше да се даде тукъ въ Парламента? Азъ не съмъ билъ въ връзка по този въпросъ съ господата, които сж го разрешили така, както го знаете. Никакво участие не съмъ вземалъ при разрешаването на този въпросъ, но азъ искамъ да влѣза въ тѣхното разбиране — защо сж възприели този начинъ на разпредѣление нашитъ мѣста. Първо, да оставѣха старото положение, тѣ щѣха да отидатъ противъ себе си; тѣ щѣха да се изложатъ и предъ българския народъ, и предъ себе си. Ние щѣхме въ такъвъ случай да имаме очертани групички, начело съ своитъ шефове, начело съ шефоветъ на бившитъ политически партии. Но законътъ го забранява. Другъ начинъ на разпредѣление е пълната свобода. Свобода, то значи отиване къмъ партийното разпредѣление — изключено! Азбучниятъ редъ е другъ начинъ на разпредѣление — по азбученъ редъ на имената на народнитъ представители, по азбученъ редъ на колегиитъ.

Г. г. народни представители! Нека всички бждемъ убедени, че въ желанието на господата, които сж възприели това разпредѣление, не е имало такъвъ замисълъ, какъвто нѣкой искаха да откриятъ — да се подчертае полицейщината. Азъ отхвърлямъ, че може да има такава мисълъ въ когото и да е, защото съмъ дълбоко убеденъ, че и изпълнителната властъ, и ние, и българското общество, високо ценимъ и уважаваме Парламента. Вънъ отъ туй, тази мѣрка задължителна ли бѣше за насъ, изпълни ли я нѣкой отъ насъ? Кой отиде тамъ, кждето му е табелката? Абсолютно никой. Всѣки седна тамъ, кждето той намѣри за добре. Следователно, това нареждане не е изпълнено и до този моментъ. То ще се изпълни само тогава, когато Народното събрание реши този въпросъ — каква ще бжде дислокацията въ нашия Парламентъ. Следователно, то ще бжде пакъ по волята на Парламента, и ако е така, литами се тогава, каква бѣше тази недостойна мѣлва да се нарича българскиятъ Парламентъ конюшна? Каква бѣше тази дързостъ и драстичностъ въ изразитъ на тия, които казваха, че остава само да имъ турятъ синджири, да вържатъ депутатитъ?

Г-да! Мѣлвата е като отровнитъ газове въ утрешната химическа война. Мѣлвата е много добре очертана въ известната на всички васъ опера „Севилския бръснарь“. Тамъ Донъ Базилио, доколкото си спомнямъ, дава една великолепа характеристика на влиянието, на разруши-

телното влияние на мѣлвата. Най-напредъ, казва той, тя излиза отъ нѣкой боленъ мозъкъ, следъ туй намира достѣпъ въ езика му, излиза презъ устнитъ, стигне въ кръчмата, отива по масичкитъ, пропълзява на улицата, кждето създава общественото мнение.

Н. Атанасовъ: Нейниятъ лѣкъ е свободата на печата.

С. Василевъ: Ще Ви отговоря, г. Недѣлко Атанасовъ — напълно съмъ съгласенъ съ Васъ. — Следователно, тази мѣлва кого засѣга? Ние, народнитъ представители, които сме длѣжни преди всичко да защитаваме престижа на тоя Парламентъ, трѣбваше да бждемъ въорѣжени съ голѣмъ нравственъ куражъ, за да задушимъ тази стоглава мѣлва още въ нейното начало и да я отхвърлимъ съ презрение, а не тукъ да се изнася тя отъ трибуната като една действителностъ. Ние бѣхме длѣжни да направимъ това. Че, г-да, кой другъ ще пази престижа на Парламента? Преди всичко не сме ли ние? Азъ имамъ възможностъ въ 23-то Народно събрание отъ това мѣсто — и въ печата — открито да заявя, както наблюдавахъ работитъ въ него, че то отива къмъ самоубийство, затуй защото сами ние депутатитъ, чрезъ дѣлата си, се изложихме въ съзнанието на българското общество. И тогава, когато една малка групичка тури ключъ на тоя Парламентъ, нито единъ отъ насъ, начело съ тогавашния председателъ, уважаемиятъ български държавникъ, покойниятъ Александъръ Павловичъ Малиновъ, нѣма куража даже писменъ протестъ да изпрати срещу затварянето на Парламента.

Е. Поповъ: Понятно защо.

С. Василевъ: До тамъ бѣше изпадналъ авторитетътъ на Парламента. Но причината бѣ самиятъ Парламентъ.

Днесъ не забелязвате ли оня организиранъ походъ срещу новия Парламентъ? Погледнете вие съ какво се занимава мисълта на нашитъ хумористи, погледнете вие скицитъ на нашитъ карикатуристи. Не подиграватъ ли се вече съ българския депутатъ. Нѣмаше ли карикатура на единъ скромнъ човѣчецъ...

Н. Атанасовъ: То не е отъ сега.

С. Василевъ: Моля, не ме прекъсвайте. — ... на единъ скромнъ български гражданинъ, който, безъ да бжде милионеръ, безъ да бжде интелектуалецъ, безъ да бжде спецъ нѣкакъвъ голѣмъ, чрезъ своитъ връзки, чрезъ своята душа и духъ е спечелилъ довѣрието на българскитъ граждани и го изпращатъ тукъ. Тѣ, карикатуриститъ, го представиха, че е дошелъ пешъ въ София, защото нѣмалъ пари за трена и ще иска да му се платятъ пътни за първа класа. Това не е ли подигравка съ народния представителъ? Ами другата карикатура въ „Земедѣлска задруга“ — официозъ?

Е. Поповъ: Цензурата е виновна.

С. Василевъ: Може да сте я видѣли.

Отъ лѣво: Да, да!

С. Василевъ: Какво представлява тя? — Разговоръ между гражданинъ и депутатъ. Преди да влѣзе въ Парламента — депутатътъ е слабъ, изтощенъ, мършавъ, прегърбенъ. Следъ като влиза въ Парламента и получава дневни по 400 лева — депутатътъ е широкоплещестъ, радостенъ, веселъ. Подиграватъ се съ него.

Г. Василевъ: Право.

С. Василевъ: Г. г. народни представители! Дръжте смѣтка за тази действителностъ. Знайте, че има много антипарламентаристи въ нашата страна. Знайте, че тѣ сж много бдителни и знайте, че тѣ именно се движатъ по скрититъ пѣтища, за които вчера г. Гичевъ говорѣше, ако отидемъ ние къмъ заседанията до 12 часа. Тукъ нѣма скрити пѣтища, тамъ сж скрититъ пѣтища. И ако знаемъ, че действителността е такава, не налага ли се на насъ дълга да станемъ решителни защитници на Парламента, въорѣжени съ нравствена воля да отстояваме авторитета на тоя Парламентъ?

Г. Василевъ и Н. Атанасовъ: Съгласни сме. (Ржкоплѣскания отъ лѣво и нѣкои отъ дѣсно).

С. Василевъ: Второ, посѣгало се на свободата на словото на народния представителъ. Въ какво особено е промѣната въ сравнение съ правилника на 23-то Народно

събрание, въ който правилникът, въ всяка буква, въ всяка страничка, ще видите духа на Димитър Гичев — същият той, който беше тогава церберът на самото правителство, защото имаше една група от 50 души депутати? Там какво е казано? По всички законопроекти, включително и по отговора на тронното слово, се говори по един час, само по бюджета на държавата — два часа. Въ новия правилник всичко е запазено, премахват се само двата часа за бюджета. Това е промяната въ сравнение съ сегашния правилник. Но се остави една вратичка, която гласувахме съ съгласието на председателството: когато председателят на Събранието намъри, че един оратор не е успял да се изкаже въ продължение на един час по известен важен въпрос — а азъ считамъ, че бюджетът е най-важният въпрос — тогава той може да му продължи времето съ няколко минути. Тия няколко минути сѣ едно относително понятие. Тѣ могат да бждатъ 15, 30, 45, могат да бждатъ и 60. Следователно, въ нищо не е ограничено словото на народния представител. Ако е така, г-да, бива ли ние, народните представители, да отиваме сами да подбиваме престижа на нашия Парламентъ?

Говорейки по тия два въпроса, за свободата на словото на народния представител и за разпредѣлението на мѣстата, позволете ми и азъ да изѣзда вънъ отъ границитъ на малка, хубава и юначна България и да отида не презъ Ламаншъ, не презъ Атлантическия океанъ, а да отида нѣкъде въ Алпите, до Женева. Въ Женева има една институция, която мнозина я критикуватъ вече. Но ние на тая институция ще трѣбва винаги да отдаваме нашата почитъ, защото тя спаси България презъ 1925 г., октомврий месецъ, отъ страшни външни беди.

Г. Василевъ: Съвършено вѣрно. (Ржкоплѣскания)

С. Василевъ: Ходили сѣ тамъ, вѣрвамъ, мнозина отъ васъ. И азъ съмъ въ числото на тия, които сѣ ходили тамъ. Полюбопитствувахъ да видя къде е мѣстото на България, на кое мѣсто сѣ я турили. И, за моя изненада, видѣхъ, че България е третирана наравно съ другитѣ. Първото мѣсто е дадено на Авганистанъ, третото мѣсто на България, четвъртото мѣсто на Британия — империята, въ която слънцето не захожда; на 16-то мѣсто стои най-големата държава, която владѣе $\frac{1}{3}$ отъ земята — Съветска Русия. Когато запитахъ: защо сѣ разпредѣлили така мѣстата, отговори ми: прилага се принципътъ на равенството. Понеже азбучниятъ редъ отговаря на принципа на равенството, ние го възвѣхме. И затуй още въ началото азъ ви казахъ, че можеше и въ нашия Парламентъ, при днешното състояние на работитѣ, когато има законъ, който е разтурилъ партиитѣ, да се приеме разпредѣление било по азбучния редъ на имената на народните представители, било пъкъ по азбучния редъ на колежитѣ. Навеждамъ само този примѣръ, за да ви кажа, г. г. народни представители, че тамъ не се считатъ въ конюшна, тамъ се считатъ, че сѣ на едно много почетно и благородно мѣсто. Така би трѣбвало и ние да гледаме на този въпросъ. Следователно, ще седнемъ тамъ, кждето решимъ. Ако видимъ, че това е много неудобно, имаме най-сетне възможностъ въ редовната сесия да се коригираме. Мислите ли вие, че въ това отношение ще има нѣкакво насилие отъ страна на изпълнителната властъ? Защо непременно да бждатъ тия подозрения, за които азъ загатнахъ, къмъ изпълнителната властъ? Повѣрвайте ми, г-да, че говоря съвършено искрено, безъ чувство на симпатия или антипатия къмъ когото и да е. Въ моето изложение, което правя предъ васъ, г. Недѣлко Атанасовъ ме прекъсна съ следния апострофъ: мълвата се шири, защото печатътъ е ограниченъ.

Н. Атанасовъ: Мълвата може да се премахне само съ една свобода на печата.

С. Василевъ: Той искаше да засегна въпроса за цензурата. Азъ ще изпълня обещанието си предъ него да кажа моето мнение по цензурата, което не ангажира никого. Азъ считамъ, че щомъ като има Парламентъ, ще трѣбва да има пълна свобода на словото (Ржкоплѣскания отъ лѣво) и тукъ и вънъ отъ Парламента, съ една предпоставка: новъ законъ за печата. (Ржкоплѣскания)

Г. Василевъ: Съгласни.

С. Василевъ: Единъ законъ съ най-строги санкции за всички ония, които ще искатъ да посѣгатъ върху името и авторитета на първия гражданинъ, на Върховния вождъ на нацията. (Ржкоплѣскания отъ дѣсно) Но азъ ще отида и по-нататъкъ. Азъ нѣма да се съглася и съ това, което стана при откриването на Събранието предъ очитѣ на цѣла Европа и на цѣлъ свѣтъ въ лицето на дипломатитѣ.

Насъ ни наричатъ, че ние сме приобщени къмъ правителството. Азъ искамъ да внесете една корекция въ това — ние сме приобщени къмъ новия режимъ, къмъ безпартийния режимъ, къмъ новата система на управление. (Ржкоплѣскания отъ дѣсно) Ние посрещнахме Негово Величество Царя съ едни френетични ура, съ голѣмъ ентузиазмъ, съ едни ржкоплѣскания, каквито се разнесоха и вънъ отъ границитѣ на България, за да бждатъ чути отъ всички, които носятъ въ гърдитѣ си българско сърдце. Същото ли направиха, г-да, известни хора, които бѣха тукъ? (Сочи лѣво). Не посрещнаха ли тѣ Негово Величество съ една хладина, съ една студенина? Това е въпросъ на тактика, но тогава, когато окоето на цѣла България, тогава, когато окоето на външния свѣтъ следи да види има ли единство, има ли сплотеностъ въ българския народъ, този моментъ бѣше фаталенъ. По никой начинъ това не трѣбваше да се извършва отъ когото и да било. Когато ще създадемъ единъ законъ за печата, ние ще трѣбва да предвидимъ въ него всички ония евентуалности, които ще трѣбва да бждатъ отстранени, за да можемъ навредъ да подчертаемъ единството на нашата нация, особено въ лицето на Държавния глава. (Ржкоплѣскания отъ дѣсно) Азъ знамъ отъ тази срѣда (Сочи на лѣво) маса хора, познавамъ имъ духа — великолепни българи, герои българи, съ които потѣлно като говорите, сѣ съ много топли чувства, съ голѣма привързаностъ, съ войнишка преданостъ къмъ Държавния глава на България — но тукъ, по тактически съображения, за да изкажатъ протеста си противъ правителството, тѣ надхвърлиха цѣльта си и биха тамъ, кждето е свещено мѣстото и дето никога не трѣбва да се бие. Това не е добро, г-да. И азъ мога да ви кажа, че изпитахъ тогава едно огорчение въ душата си като българинъ, който иска честно да служи на България.

Ето въпроситѣ, г-да, които азъ искахъ да изнеса. Нека отъ този Парламентъ ние дадемъ примѣръ на нашия народъ на пълно единство. Насъ ни считатъ приобщени къмъ режима и за по-големъ краткостъ се наричаме болшинство. Но и вие, които още не сте се приобщили, ние не губимъ вѣрата, че съ течение на времето и вие ще се приобщите къмъ този режимъ. (Ржкоплѣскания отъ дѣсно)

Д. Мацанкиевъ: Никога нѣма да се приобщимъ.

Председателъ С. Мошановъ: Това е Ваша работа, г. Мацанкиевъ!

С. Василевъ: Защото този режимъ ще бжде режимъ, който ще даде възможностъ на България по-свободно да диша и материално по-правилно да се развива, и духътъ ѝ по-моцненъ да става и по-големъ факторъ тя да става на Балканския полуостровъ. Всѣко друго разрешение на въпроса, което ще води къмъ разцепление на народа, особено въ днешно време, не трѣбва да се допуска. И мене ми прави впечатлѣние, че г. Мацанкиевъ, който е добре шкoluванъ ораторъ, който има въ своето сърдце нѣщо отъ студения вѣтъръ на Москва, знае много добре, че и тамъ днесъ...

Д. Мацанкиевъ: Г. Славейко Василевъ! Нѣмамъ нищо общо съ Москва. Азъ говоря само отъ името на българския народъ. (Ржкоплѣскания отъ лѣво)

Председателъ С. Мошановъ: Моля Ви се, г. Мацанкиевъ. — Съвршете, г. Василевъ.

С. Василевъ: — Съвршвамъ. — Той много добре знае какъ се развива днесъ животътъ въ Съветска Русия. Ако има днесъ нѣщо въ Съветска Русия, което господства и което държи държавата, това е здравиятъ национализъмъ, това е здравиятъ националенъ духъ на цѣлия руски народъ. И днесъ цѣлиятъ свѣтъ се развива подъ знака на единъ национализъмъ. Само въ нашата нещастна страна има обръкване на понятията и може още да съществуватъ хора, които не служатъ твърдо на позицитѣ на българската нация.

Г. Василевъ: Нация и демокрация — това е нашиятъ лозунгъ!

С. Василевъ: Г. г. народни представители! Дайте си ржка, съ общи усилия да работимъ за българската нация. Ние ви даваме този примѣръ, ние не сме отъ тия, които казваме, че е лошо да се наричаме „бивши“. Ние всички активни българи отъ миналото сме „бивши“, защото политическата и управителна система бѣше такава, че всѣки по-активенъ човѣкъ, който искаше да играе роля въ нашия общественъ животъ, не можеше да не отиде въ партиитѣ. Добри или лоши партиитѣ, ние бѣхме тамъ.

Партийната система вече пропадна навредъ, въ цѣлѣ свѣтъ и ние не можемъ да направимъ изключение. Неудобно ми е да ви цитирамъ държавитѣ, кѣдето пропадна партийната система. Дайте въ Парламента да си подадемъ задружно рѣка и въ името на нацията да създадемъ една могъща обществена сила, която да не служи на никакви манастирчета малки, а да служи на храма на България (Рѣкоплѣскания отъ дѣсно), една обществена сила, която да не се цепи подъ малки байракчета, а да служи на националния трицѣтъ, една обществена сила, която да бѣде наредена подъ скиптъра на нашия царь. Царь, народъ и държава — ето нашето знаме и всички ще трѣбва да се обединимъ подъ него. (Рѣкоплѣскания отъ дѣсно)

Докладчикъ И. Петровъ: Пакъ ще прочета чл. 50. (Чете)

„Чл. 50. Правителството може да оттегля внесениятъ отъ него законопроекти (чл. 112 К.).

Предложенията, внесени отъ народни представители, могатъ да се оттеглятъ само съ съгласието на Събранието“.

Председателъ С. Мошановъ: Има думата г. Христо Мирски

Х. Мирски: Г. г. народни представители! Азъ моля да се съгласите да се направи една поправка въ този членъ. Тя може да стане по два начина. Единиятъ начинъ е предъ чл. 112 да се постави и чл. 110 отъ конституцията. Чл. 110 говори за онѣзи законопроекти или предложения, които не сѫ гласувани и приети отъ Народното събрание. А чл. 112 говори за онѣзи законопроекти, които сѫ започнали да се гласуватъ, но министърътъ не е съгласенъ съ тѣхното измѣнение и ги оттегля. Въ чл. 50 не се урежда материята по чл. 110, а се урежда материята само по чл. 112 отъ конституцията. Азъ смѣтамъ, че трѣбва да се вмѣкне и чл. 110. Азъ не мога да си обясня защо не е направено това. Въ сегашния правилникъ има единъ чл. 41, въ който е казано, че правителството може да оттегли законопроектитѣ и следъ третото имъ четене, стига само да не се е гласувало изцѣло върху тѣхъ. Та въ текста на чл. 50 или да прибавимъ въ скобата и чл. 110 отъ конституцията, или да прибавимъ това, което е въ чл. 41 на сегашния правилникъ. И едното и другото решава въпроса. Най-после може да направимъ това, което повелява нашата конституция — да изхвърлимъ цѣлия чл. 50, и да оставимъ текстоветъ на конституцията да се прилагатъ. Но азъ мисля, че е умѣстно да се тури и чл. 110 въ скобата.

П. Стояновъ: Да се тури и чл. 110.

Председателъ С. Мошановъ: Г. г. народни представители! Г. Мирски е правъ. Текстоветъ на чл. 110 и 112 отъ конституцията сѫ изрични. Тукъ е пропуснато само да се цитира и чл. 110 отъ конституцията. Затова азъ моля г. докладчика да прибази и чл. 110 въ скобата.

Докладчикъ И. Петровъ: Азъ мисля, че не трѣбва да се тури и чл. 110, защото въ него се говори за законопроекти. А когато законопроектитѣ сѫ минали на трето четене, тѣ сѫ станали закони, тѣ не могатъ да се оттеглятъ.

Председателъ С. Мошановъ: Г. докладчикъ! Единъ законопроектъ става законъ, когато се утвърди отъ Държавния глава и се обнародва въ „Държавенъ вестникъ“.

Докладчикъ И. Петровъ: Законопроектъ е, докато не е миналъ на трето четене. Като мине на трето четене, става законъ. Вѣрно е, че трѣбва да се облѣче законътъ съ указъ и да се публикува въ „Държавенъ вестникъ“, за да влѣзе въ сила.

Председателъ С. Мошановъ: Тия г. г. народни представители, които приематъ чл. 50 съ поправката — въ скобата да се постави и чл. 110 отъ конституцията — моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ И. Петровъ: (Чете)

„Чл. 51. Отговорътъ на тронното слово и предложенията отъ законодателенъ характеръ се разискватъ отъ Събранието по установения редъ за законопроектитѣ“.

Председателъ С. Мошановъ: Които приематъ чл. 51, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ И. Петровъ: (Чете)

„Чл. 52. Всички законопроекти и предложения отъ законодателенъ характеръ се раздаватъ отпечатани на народ-

нитѣ представители най-малко 24 часа преди разискването имъ. Същото става и съ докладитѣ. Тия доклади трѣбва винаги да сѫ мотивирани“.

Председателъ С. Мошановъ: Които приематъ чл. 52, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ И. Петровъ: (Чете)

„Чл. 53. Събранието може да реши отпечатването и на всѣкакви други книги, които то намѣри за нужно“.

Председателъ С. Мошановъ: Които приематъ чл. 53, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ И. Петровъ: (Чете)

„Чл. 54. Внесениятъ законопроекти и законодателни предложения въ една сесия на Събранието могатъ, по искане на надлежния министъръ или народенъ представителъ (чл. 109 К.), да се турятъ на разглеждане въ следната сесия на същото Събрание, но разглеждането имъ става следъ като бждатъ раздадени отново на народнитѣ представители.

Такива законопроекти и предложения се гласуватъ отново и на първо четене, освенъ ако не ги е било пратило Събранието въ комисията за изучаване и докладване на второ четене въ следната сесия“.

Председателъ С. Мошановъ: Които приематъ чл. 54, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ И. Петровъ: (Чете)

„Глава VII.

Гласуване.

Чл. 55. Гласуването (чл. 115 К.) е лично и става,

1. Явно:

а) чрезъ вдигане на рѣка;

б) чрезъ ставане и сѣдане;

в) поименно.

2. Тайно: чрезъ бюлетини.

Първитѣ два начина на явното гласуване ставатъ по усмотрение на председателя, а третия — по решение на Събранието.

Поименното гласуване става чрезъ прочитане отъ секретаря имената на народнитѣ представители, които отговарятъ съ за или противъ.

Тайното гласоподаване става съ бюлетини. За преброяване и прочитане на бюлетинитѣ се избиратъ двама народни представители, предложени отъ председателя“.

Председателъ С. Мошановъ: Които приематъ чл. 55, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ И. Петровъ: (Чете)

„Чл. 56. Поименното и тайно гласоподаване ставатъ, когато това поискатъ най-малко 10 души народни представители и Събранието одобри искането имъ (чл. 115 К.)“.

Председателъ С. Мошановъ: Които приематъ чл. 56, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ И. Петровъ: (Чете)

„Чл. 57. Ако гласоветъ се раздѣлятъ по равно, законопроектътъ или предложението се считатъ за отхвърлени. (Чл. 117 К.)“.

Председателъ С. Мошановъ: Които приематъ чл. 57, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ И. Петровъ: (Чете)

„Чл. 58. При избори за бюрото, ако двама или повече народни представители получатъ еднакво число гласове, жребиято решава кой е избранъ“.

Председателъ С. Мошановъ: Които приематъ чл. 58, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ И. Петровъ: (Чете)

„Чл. 59. Никой не може да иска думата презъ време на гласуването и докато не се обяви резултатътъ“.

Председателъ С. Мошановъ: Които приематъ чл. 59, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ И. Петровъ: (Чете)

„Чл. 60. Гласуването на поправкитѣ и прибавкитѣ става всѣкога преди гласуването на главния въпросъ. При гла-

суване предложения не отъ законодателен характеръ, на първо мѣсто се поставя онова, което не изчерпва въпроса“.

Председател С. Мошановъ: Които приематъ чл. 60, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ И. Петровъ: (Чете)

„Чл. 61. Гласуването на сложни въпроси може да става на части, щомъ това се поиска и Събранието го одобри“.

Председател С. Мошановъ: Които приематъ чл. 61, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ И. Петровъ: (Чете)

„Чл. 62. Резултатътъ отъ гласуването въ Народното събрание се прогласява отъ председателя съ следнитъ изречения: „Събранието приема“, или „Събранието не приема“.

Когато резултатътъ отъ гласуването се оспори, председателятъ може да покани народнитъ представители, които сѣ противъ направеното предложение, да вдигнатъ рѣка“.

Председател С. Мошановъ: Които приематъ чл. 62, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ И. Петровъ: (Чете)

„Глава VIII.

Запитвания и питаня.

Чл. 63. Всѣки народенъ представителъ, който иска да направи запитване (интерпелация), трѣбва да го поднесе на председателя писмено и преди още да е започналъ дневниятъ редъ. Председателятъ съобщава запитването веднага или въ най-близкото заседание, безъ да е задълженъ да го прочете изцѣло.

Правителството до една седмица съобщава на Събранието коя дата опредѣля за разискване на запитването. То може да поиска и отлагане разискването на запитването и безъ да опредѣли дата. Въ тоя случай се иска съгласието на Събранието. Последното може да откаже отлагането и да опредѣли дата на разискването на запитването.

Запитванията отъ народенъ представителъ къмъ народенъ представителъ сѣ забранени“.

Председател С. Мошановъ: Които приематъ чл. 63, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ И. Петровъ: (Чете)

„Чл. 64. Въ деня, означенъ за разискване на запитването, запитвачътъ има право да го развие въ продължение най-много на $\frac{1}{2}$ часъ.“

Следъ запитвача по запитването могатъ да се изкажатъ и други народни представители, всѣки най-много до $\frac{1}{4}$ часъ.

Следъ отговора на министра може да говори само запитвачътъ най-много до $\frac{1}{4}$ часъ“.

Председател С. Мошановъ: Които приематъ чл. 64, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ И. Петровъ: (Чете)

„Чл. 65. Никакъвъ мотивиранъ дневенъ редъ върху запитване не може да се предложи, ако не е направенъ писмено и връченъ на председателя“.

Председател С. Мошановъ: Които приематъ чл. 65, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ И. Петровъ: (Чете)

„Чл. 66. Предложение за минаване чисто и просто на дневенъ редъ се гласува на първо мѣсто“.

Председател С. Мошановъ: Които приематъ чл. 66, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ И. Петровъ: (Чете)

„Чл. 67. Ако предложението за минаване чисто и просто на дневенъ редъ не се приеме, председателятъ полага на гласуване мотивирания дневенъ редъ. Въ случай, че сѣ предложени нѣколко мотивирани дневни редове, председателятъ полага на гласуване най-напредъ онзи дневенъ редъ, който е приетъ отъ правителството или съответния министъръ, а останалитъ — по реда на постѣпването имъ“.

Председател С. Мошановъ: Които приематъ чл. 67, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ И. Петровъ: (Чете)

„Чл. 68. Питаня отъ народнитъ представители могатъ да се отправятъ къмъ министритъ и къмъ бюрото на Народното събрание само въ писмена форма. Председателятъ уведомява Събранието за постѣпилитъ питаня при започване на заседанието. На питането се отговаря въ същото или въ едно отъ следващитъ заседания.“

Въ това заседание народниятъ представителъ, който е отправилъ питането, прочита текста му, безъ да го допълва или измѣня. Прочитането не може да трае повече отъ 10 минути, следъ което министърътъ или председателятъ Народното събрание даватъ своя отговоръ.

Министърътъ може да заяви, че не намира за умѣстно да отговори на нѣкое питане (чл. 92 К.)“.

Председател С. Мошановъ: Има думата народниятъ представителъ г. Иванъ Пастуховъ. Нѣма го.

Има думата народниятъ представителъ г. Димитъръ Търкалановъ.

Д. Търкалановъ: (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Тѣй както е редактиранъ текстътъ на чл. 68 отъ проектоправилника за вътрешния редъ, считамъ, че е необходимо да се изясни. Защото споредъ тоя текстъ се внася известно ограничение, като имаме предъ видъ текста на чл. 60 отъ стария правилникъ.

Г. г. народни представители! Въпрѣки декларациитъ, които се направиха тукъ отъ тази страна (Сочи въ дѣсно) и главно отъ г. д-ръ Кънчо Милановъ, азъ все пакъ оставамъ съ убеждението, че има нѣщо въ новия правилникъ, което куца, и то се свежда къмъ единъ стремежъ за ограничаване свободата на народнитъ представители, които имъ е необходима, за да могатъ да бждатъ на оная висота, на която тѣ трѣбва да стоятъ като народни избраници въ тая зала. Азъ най-напредъ, уважаеми г. г. народни представители, трѣбва да ви кажа, че съ едно смущение стоя на тая трибуна. Говоря това, като вземамъ поводъ отъ нѣкои случки въ вчерашното заседание и го свързвамъ съ една вече нѣколко пѣти подхвърлена мисль отъ тукъ (Сочи въ дѣсно): „Парламентаризмътъ, казватъ, е въ криза“. Азъ не мисля, че парламентаризмътъ е въ криза. Като система, той е неуязвимъ. Обаче тѣзи, които го крепятъ и които го проповѣдватъ, могатъ по нѣкой пѣтъ да изпадатъ въ грѣшки, които да подронятъ основитъ на тая система или да я уязвятъ.

Г. г. народни представители! Въ настоящия моментъ по всички краища на България съ трепетъ следятъ всичко, което става тукъ въ тоя моментъ, и всѣка грѣшка се подчертава и се забелязва, и всѣко добро дѣло тоже се подчертава и забелязва. И когато тукъ ставатъ сцени поради това, че ние недобре изясняваме нашитъ мисли или недобре прецизираме нашитъ разбираня, тогава се внася смущение, което излиза вънъ отъ тая сграда. Смущението тукъ е смущение въ народната душа. Азъ много скърбя за инцидента, който стана снощи тукъ, и смѣтамъ, че отъ тази трибуна, която за мене е голѣма, много голѣма, свещена, не ще си позволя никога изрази, които могатъ да оскърбятъ когото и да било.

Въ връзка съ това азъ желая, г. г. народни представители, да се изясни и по другъ единъ въпросъ, понеже ние въ този моментъ строимъ конституцията на българския Парламентъ — правилника за вътрешния редъ, който ще ни каже по кой редъ утре ще вървимъ ние, за да творимъ законитъ на тая страна.

Касае се за ролята на председателството.

Председател С. Мошановъ: (Звъни) Г. Търкалановъ!..

Д. Търкалановъ: Моля ви се, азъ нѣма да Ви засега.

Председател С. Мошановъ: Не, не се касае за мене. Вие говорите по чл. 68 отъ проектоправилника, дето думата „председателство“ не съществува. Азъ не мога да оставя да се говори вънъ отъ дневния редъ. Моля ви се, добре трѣгнахме вчера и нека днесъ продължи тая работа. Ще имате възможность да говорите по въпроса за председателството. Даже питане можете да отправите или интерпелация. Правилникътъ не позволява да говорите по този въпросъ, не азъ.

Д. Търкалановъ: Г. Славейко Василевъ презъ всичкото време говори вънъ отъ проектоправилника.

Председател С. Мошановъ: Да бъдемъ наясно. Ние сме предъ текста на чл. 68 — единъ много интересенъ въпросъ — и вѣрвамъ, че цѣлата тая материя за пита- нията ще я изясните. А вие искате сега да говорите за ролята на председателството, което нѣма нищо общо съ чл. 68. Азъ не мога да оставя това. Говорете само по чл. 68.

Д. Търкалановъ: Азъ искахъ само да кажа, че отъ частъ 12 и половина на 22 т. м. председателството не принадлежи нито на тая страна (Сочи въ дѣсно), нито на тая страна (Сочи въ лѣво). То е председателство на българския Парламентъ. И всѣки моментъ, когато единъ ораторъ отъ тая трибуна засегне тѣзи отъ тукъ (Сочи въ лѣво) или отъ тукъ (Сочи въ дѣсно), вие трѣбва да имате еднакви отношения.

Председател С. Мошановъ: Безспорно.

Д. Търкалановъ: Вие м. разбирате, г. председателю.

Председател С. Мошановъ: Безспорно, това е мой дългъ и, ако не го изпълня, ще тегля последствията.

Д. Търкалановъ: Снощи, обаче, тая половина (Сочи въ лѣво) бѣше много тежко, много жестоко оскърбена и, въпрѣки протеститѣ отъ наша страна, ние не бѣхме защитени.

Председател С. Мошановъ: Азъ нищо не съмъ чулъ.

Д. Търкалановъ: Вие не бѣхте тамъ, (Сочи председателското мѣсто) г. председателю. Г. Георги Марковъ бѣше тамъ.

Председател С. Мошановъ: Инцидентътъ е ликвидиралъ.

Н. Петковъ: Всички отъ тая страна (Сочи въ лѣво) наречени бѣхме „шарлатани“ и г. Георги Марковъ не обѣли нито змѣя, за да ни защити.

Председател С. Мошановъ: Този въпросъ се ликвидира. Нека говоримъ сега по чл. 68.

Д. Търкалановъ: Г. г. народни представители! Касае се въпросътъ, по какъвъ редъ се правятъ питаня и какъ се отговаря на тѣхъ. Това, безспорно, е много важно и съществено право на народния представител, което той притежава по силата на чл. 92 отъ конституцията. Чрезъ това свое право народниятъ представител контролира изпълнителната власт. Чрезъ питанята на народните представители Народното събрание контролира изпълнителната власт. Въ текста на чл. 68, обаче, сѣ внесени известни ограничения. Въ стария текстъ ще видите, че е предвидено питането да се развива въ продължение на 15 минути, докато по новия текстъ питането само се прочита, безъ да се позволява измѣнение на текста му. Азъ не знамъ какво се цели да се вложи въ този текстъ на алинея втора отъ чл. 68 отъ проектоправилника. Но, г. г. народни представители, когато вие депозирате едно питане, което, безспорно, по своето естество е отъ много важно значение, нима може само да го прочетете, да си седнете на мѣстото и следъ това министърътъ да отговори на него? Азъ смѣтамъ, че това не може да остане така. Конкретно, азъ съмъ направилъ едно питане по градоустройствения планъ на София, изработенъ отъ Мусманъ, и по прилагането му и съмъ го скициралъ въ половинъ страница. Азъ не мога да разбера какъ мога да ви освѣгля съ тоя текстъ на моето питане. Очевидно, ще трѣбва то да се развие тукъ предъ васъ.

Въ всѣки случай, г. г. народни представители, тоя текстъ ме навежда на друга мисль — че се касае да се ограничатъ, както казахъ въ началото, ония голѣми права, които конституцията е дала на народните представители, които тукъ трѣбва по съвѣсть и разумение да отразятъ волята и желанието на народа. Азъ слушахъ тукъ снощи единъ ораторъ отъ тая страна (Сочи въ дѣсно), който каза: „Тая конституция — вие за нея приказвате вече четири заседания, не видѣхте ли, че тя е вече възстановена?“. Позволете ми, г. г. народни представители, да ви кажа, че тя още не е възстановена. И ако тукъ отъ тая страна (Сочи въ лѣво) се приказва още за конституцията, то не е за да се прави нѣкакъва манифестация. Това е едно желание да се подчертае, че има още много да се прави, за да бѣде тя действително възстановена. Ама възстановена ли е въ този моментъ свободата на словото на народния представител?

Председател С. Мошановъ: (Звъни) Г. Търкалановъ! Моля! Нѣма да ви оставя! Недейте разваля днесъ реда. Говорете по чл. 68, въпросъ много интересенъ. Защо създавате наново тази атмосфера? Най-после, не се ли уморихте да създавате изкуствено една атмосфера, която нѣма мѣсто тукъ. Нѣма да ви оста да говорите. Азъ ви заявявамъ, че ще ви отнема думата. Стига вече!

Д. Търкалановъ: Азъ съжалявамъ . . .

Председател С. Мошановъ: Чл. 94 отъ конституцията казва, че ще се изработи най-напредъ правилникъ за редъ и приличие въ Народното събрание. Щомъ държите за нея, пазете реда!

Д. Търкалановъ: Моля! Защо не се процедира еднакво тукъ? И тѣкмо тази бѣше моята мисль, като говорѣхъ за правилникъ на председателя.

Уважаемиятъ г. Славейко Василевъ не говори нищо, което има общо съ текста на правилника.

Председател С. Мошановъ: (Звъни)

Д. Търкалановъ: Г. Робевъ също не говори нищо, което има общо съ правилника.

Председател С. Мошановъ: Г. Търкалановъ. Да изчерпимъ този въпросъ. Вие сте абсолютно правъ, че г. Славейко Василевъ не говори точно по правилника. Но г. Славейко Василевъ е председател на комисията, която внася тоя правилникъ. Той зае мѣстото на докладчика, който му го отстъпи. Тѣ двамата могатъ всѣкога да заематъ това мѣсто. Когато председателътъ на една комисия, която е внесла единъ правилникъ, е мѣлчалъ четири дена, да му откаже председателството думата, това ще бѣде нарушение на реда. Нарушение на правилника е системно да се нарушава редътъ! И моля ви, г. г. народни представители, по този въпросъ да приключимъ.

Д. Търкалановъ: Г. г. народни представители! Щомъ г. председателътъ счита, че така трѣбва да се процедира, нѣма да възразя.

По чл. 68 отъ проектоправилника азъ правя предложение: втората алинея да бѣде изхвърлена, като се приеме, че питането се развива отъ народния представител въ продължение на четвъртъ часъ, тъй както това е предвидено въ стария правилникъ за вътрешния редъ на Народното събрание.

Азъ считамъ, г. г. народни представители, че всичко това, което се каза тукъ отъ тая трибуна, отъ което едни се възлунуватъ, а други съ удоволствие го възприематъ, не е казано напразно. Това, което се говори стъ шесть дни по правилника за вътрешния редъ, не е отъ естество да урони престижа на Парламента, за да се казва още отъ шести день, както казва г. Славейко Василевъ, че се заговорва вече, че Парламентътъ пакъ не е въ тактъ.

Председател С. Мошановъ: Моля ви се!

Нѣкой отъ дѣсно: Ама, г. председателю, това по чл. 68 ли е?

Председател С. Мошановъ: Той завършва.

Д. Търкалановъ: Азъ смѣтамъ, г. г. народни представители, че ние не сме дошли тукъ, за да мѣлчимъ. Азъ най-малко ще приказвамъ, макаръ че мога да говоря като васъ всички. Азъ до този день не съмъ взелъ думата, защото, смѣтамъ, че Парламентътъ има друго предназначение въ този моментъ — да твори дѣла, а не да бѣде мѣсто за словоборство. Но, смѣтамъ, че по всички въпроси въ връзка съ правилника за вътрешния редъ, ние трѣбва да се изяснимъ. И азъ съжалявамъ много, че не бѣхъ оставенъ свободно, за да се азъжа и по другитѣ въпроси, които се изнесоха отъ г. Йосифъ Робевъ, който каза, че ние още не сме разбрали, че всички права по конституцията сѣ вече възстановени.

Й. Робевъ: Ти не си разбралъ нищо.

Д. Търкалановъ: Г. Робевъ! Азъ съмъ разбралъ всичко.

Председател С. Мошановъ: Г. Търкалановъ! Завършете речта си. Имате още две минути.

Д. Търкалановъ: Вие най-напредъ трѣбваше да признаете, че конституцията въ тоя моментъ е най-светото!

Председател С. Мошановъ: (Звъни) Г. Търкалановъ! Няма да Ви оставя да произволничите. Привършете речта си. Остава Ви още една минута, даже и тя се свършва.

Д. Търкалановъ: Свършвамъ. — И азъ, когато завършвамъ моитѣ бележки по чл. 68 отъ правилника за вътрешния редъ, трѣбва да кажа, че смѣтамъ, че народното представителство винаги ще има пълно съзнание и будна въстѣ за своето назначение и, въпрѣки всичко, ще отстоява интереситѣ на народа, въ името на които то стои въ тая свещена сграда — ще ги отстоява съ всички сили и съ всичката възможностъ. (Ржкоплѣскания отъ лѣво)

Обаждаатъ се отъ дѣсно: Разбира се! Ясно, ясно!

Председател С. Мошановъ: Има думата г. Георги Петровъ. Отсъствува.

Има думата народниятъ представителъ г. Димитъръ Мацанкиевъ.

Д. Мацанкиевъ: (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Азъ намирамъ, че последната алинея на чл. 68 съдържа едно твърде важно и съществено положение, съ което се цели нѣщо, което не е позволено отъ органическия уставъ на нашия политически строй — конституцията. Тази алинея гласи: (Чете) „Министрътъ може да заяви, че не намира за умѣстно да отговаря на нѣкое питанье“. Става речъ за питаньята, които народното представителство може да отправя къмъ г. г. министритѣ, и по стария текстъ на правилника, който бѣше съобразенъ съ съответния текстъ отъ конституцията, тѣ бѣха длѣжни да отговарятъ на тия питанья.

Председател С. Мошановъ: Г. Мацанкиевъ! Извинявамъ се. Може би ще спестя известно време, като Ви кажа, че разбирането на комисията бѣше, че министрътъ може да заяви, че не намира за умѣстно да отговори на нѣкое питанье, но само при условията на чл. 92 отъ конституцията. Затуй е туренъ въ скобки чл. 92. Инакъ е невъзможно.

М. Драндаревски: Хубаво, но това трѣбва да се изясни.

Д. Мацанкиевъ: Вие, г. председателю, напразно ме прекъсвате, докато не ни представите съответенъ текстъ, който да съдържа това, което говорите.

Председател С. Мошановъ: Какво значи чл. 92?

Д. Мацанкиевъ: Тѣкмо това ще ви говоря — че вие, чрезъ това постановление, явно противоконституционно, искате да измѣнявате органическия статутъ на нашата държава. Това туряне на чл. 92 въ скоби не значи абсолютно нищо. Въ чл. 92 отъ конституцията се казва: „Събранието може да поканва министритѣ и комисаритѣ да дойдатъ въ заседанието, за да даватъ потребнитѣ сведения и разяснения. Министритѣ и комисаритѣ сж длѣжни да дойдатъ въ Събранието и да дадатъ лично исканитѣ обяснения“. А вие тукъ въ правилника пишете, че не сж длѣжни да дойдатъ — предоставяте въпроса на тяхното усмотрение.

Нѣкой отъ дѣсно: Не е тъй.

Д. Мацанкиевъ: Извинете, уважаеми колега, не Ви познавамъ, но Вие нѣма да спрете нишките на мисълта ми. Нали решихме да има редъ и дисциплина? Защо ме прекъсвате? Азъ говоря върху една материя чисто правна и позволете на бахчаванджията да разбира малко повече отъ краставици.

Отъ дѣсно: А-а-а!

Д. Мацанкиевъ: Напразно бѣше прекъсването. Ако се даде съответното измѣнение въ редакцията на текста, предложенъ отъ комисията, азъ ще се откажа отъ думата. Защо не направите това?

Докладчикъ И. Петровъ: На всѣки ако хрумне нѣщо и вземемъ да го правимъ!

Д. Мацанкиевъ: Не Ви позволявамъ подобенъ родъ провокации.

Докладчикъ И. Петровъ: Тукъ нѣма деца. Провокацията е отъ Ваша страна.

Председател С. Мошановъ: Моля! Азъ съмъ причината за този инцидентъ. Г. Мацанкиевъ не можа да разбере нашата добра воля да спестимъ разискванията върху единъ въпросъ, по който всички сме съгласни. Нека да продължава да отваря отворени врата.

Д. Мацанкиевъ: Азъ не разбирамъ отворени врата и знамъ какво говоря. — Въ съответния текстъ на стария правилникъ е изрично възпроизведенъ чл. 92 отъ конституцията. Единственото изключение, което предвижда чл. 92 отъ конституцията, е следното: освенъ когато особни държавни тайни не позволяватъ да се даватъ нуждитѣ отвлечения. Това е единъ важенъ принципъ, който засѣга основата на парламентарния ни режимъ. И ако е върно това, което казва г. председателътъ, ние тукъ трѣбваше да бѣдемъ сезирани съ съответна редакция, която ясно да пояснява, че не се дерогира този основенъ принципъ на конституцията. Но въ такъвъ случай вие нѣмаше нужда да измѣните старата редакция на правилника, която бѣше много ясна, категорична и нетърпяща никакво тълкуване. Вие, г. председателю, искате да ме увѣрите, че и тукъ се касае за една много невинна работа. Не е невинна, г. председателю. Дайте съответния текстъ! Обаче, докато стои този текстъ, вие отмѣнявате съ правилника за вътрешния редъ на Народното събрание едно основно положение, легнало въ нашата конституция, чийто смисълъ е: министритѣ въ България не могатъ да управляватъ само по довърието на единия отъ конституционнитѣ фактори; министритѣ въ България трѣбва да се ползватъ съ довърието и на другия факторъ, който се казва негово величество българския народъ (Ржкоплѣскания отъ лѣво), представляванъ тукъ отъ народното представителство. Този е великиятъ смисълъ на постановлението на чл. 92 отъ конституцията. Какъ може така общо да се каже, безъ да се поясни изключението — че министрътъ по свое усмотрение може да отговори или не? Не! Ако наистина вие твърдите, че не криете тукъ нѣкой намѣрения, както съ редица други обикновени закони, каквато е наредбата-законъ за избиране народни представители, каквато е наредбата-законъ за разтуряне политическитѣ партии и пр., съ които се измѣня установениятъ отъ конституцията обществено-политически строй у насъ ...

Председател С. Мошановъ: (Силно звъни) Молъ, г. Мацанкиевъ!

Д. Мацанкиевъ: Не ме прекъсвайте, г. председателю.

Председател С. Мошановъ: На тая маса (Сочи министритѣ) нѣма нито единъ, който да е създалъ закона за разтуряне на партийно-политическитѣ организации, за да може да говорите така.

Д. Мацанкиевъ: Азъ отправямъ това по адресъ на ония, които сж го създали.

Председател С. Мошановъ: Но Вие, като говорите, се обръщате насамъ. (Сочи министерската маса) Трѣбва да има редъ.

Д. Мацанкиевъ: Азъ знамъ, че не е редно да се говори въ кѣщата на обесения за вѣже, но азъ говоря по адресъ на тѣзи, които сж законодателствували.

Председател С. Мошановъ: Вие казвате „вие, вие“.

Д. Мацанкиевъ: Азъ обяснявамъ една материя. Азъ не отправямъ обвинения нито къмъ тия господа (Сочи министерската маса), нито тамъ. (Сочи надѣсно) Азъ говоря общо и затова казвамъ, че отправямъ моитѣ думи къмъ ония, които сж внесли това предложение. — Точно къмъ тѣхъ се хвърлятъ тѣзи упрѣци. Азъ казвамъ, че съ тази редакция на последната алинея на чл. 68 отъ правилника основно се измѣня установениятъ у насъ политически редъ на отговорно предъ Народното събрание правителство, защото чл. 4 отъ конституцията казва, че България е конституционна ограничена монархия съ народно представителство. Не може въ правилника да се вмѣква такова постановление контрабанда.

Председател С. Мошановъ: (Звъни) Протестирамъ срещу този изразъ. Какъвъ е този изразъ „контрабанда“? Изобличавамъ Ви за неприлично държане къмъ Парламента и при вторъ случай ще взема санкция. Предупреждавамъ Ви, г. Мацанкиевъ.

Д. Мацанкиевъ: Азъ виждамъ, че сме дошли до санкции.

Отъ дѣсно: А-а-а!

Председателъ С. Мошановъ: Разбира се, и много решително Ви предупреждавамъ.

Д. Мацанкиевъ: Виждамъ. Но, г. председателю, менъ отъ санкции не ме е страхъ, когато трѣбва да кажа свободно моята дума и онова, което мисли българскиятъ народъ. Никакви санкции не могатъ да ме уплашатъ. Азъ Ви моля, ако намирате, че е дошелъ моментътъ да прилагате санкции, да ги приложите, но азъ протестирамъ, че не ми позволявате да кажа думата си.

Председателъ С. Мошановъ: Не може да говорите тукъ за контрабанда!

Д. Мацанкиевъ: Постоянно прекъсвате!

Председателъ С. Мошановъ: Прекъсвамъ онѣзи, които говорятъ неприлично.

Д. Мацанкиевъ: Вие нѣмате и това формално основание. Вие сте правникъ и сте добъръ правникъ. Азъ Ви уважавамъ, г. председателю, защото познавамъ Вашитѣ качества на правникъ. Вие не можете да отречете, че разглеждамъ въпроса отъ чисто правно гледище.

Председателъ С. Мошановъ: Азъ като председателъ Ви заявихъ, че участвахъ въ комисията и че въ тази алинея на чл. 68 отъ правилника е туренъ въ скоба чл. 92 отъ конституцията. Ако има нѣкакъвъ недостатъкъ въ редакцията, трѣбва да вземете актъ отъ декларацията, която Ви направи съ такъвъ жаръ г. докладчикътъ, и особено отъ декларацията, която Ви направихъ азъ. Има и две предложения, депозирани при менъ, въ този смисълъ. Вие, вмѣсто да вземете актъ, продължавате съ единъ тонъ да казвате, че тукъ минавали закони контрабанда. Може ли едно председателство да търпи да се казва въ Народното събрание, че една комисия, излѣзла отъ неговата срѣда, дава единъ проектъ, въ който иска да прокара контрабандни работи?

Д. Мацанкиевъ: Проектътъ не е на комисията; той е частна инициатива.

Председателъ С. Мошановъ: Позволете да Ви обясня. Следъ като единъ проектъ, който е внесенъ отъ когото и да било, било отъ правителството, било отъ народнитѣ представители, мине презъ комисията, той вече е проектъ на комисията, а не е проектъ нито на правителството, нито на вносителъ. Това е елементарна парламентарна практика. Моля да се успокоите и Вие, и азъ. Вземете актъ отъ тѣзи думи и следъ като Ви казахъ, че въ алинеята е туренъ въ скоби чл. 92 отъ конституцията и че има две предложения за нова редакция, да сметете този инцидентъ за ликвидиранъ. Никой не е мислил да вмѣква постановления въ противоречие съ конституцията.

Д. Мацанкиевъ: Г. председателю! Азъ се успокоихъ, а и не бѣхъ развълнуванъ. Моля Ви сега да ми възстановите тѣзи 5 минути, които ми отнехте. Моля Ви сѣщо да ми съобщите дветѣ предложения, за да видя дали да говоря или не.

Председателъ С. Мошановъ: Едното предложение е: министърътъ може да заяви, че не намира за умѣстно да отговори на нѣкое питане въ случаитѣ на чл. 92 отъ конституцията. Другото предложение е: министърътъ може да заяви, че не намира за възможно да отговори на нѣкои работи, засегнати отъ питането, несвоевременното разгласяване на които може да повреди на държавнитѣ интереси (чл. 92 отъ конституцията).

Д. Мацанкиевъ: Възпроизвеждате, значи, текста на чл. 92 отъ конституцията?

С. Цановъ: Г. Мацанкиевъ! Не си правъ толкова да настоявашъ! Ако министърътъ не може да ти отговори, какъ ще ти отговори!

Д. Мацанкиевъ: По смисъла на конституцията, той е длъженъ да отговори.

И така, г. г. народни представители, азъ намирамъ, че искътъ, такъвъ, какъвто фигурира въ проектоправил-

ника, приетъ и гласуванъ на първо четене, очевидно дерогира едно основно начало, осветено отъ конституцията. Чрезъ него се измѣняватъ коренно отношенията между правителство, Народно събрание и държавенъ глава. Този текстъ, докогато на менъ не ми стане известна точната редакция на поправката и подобриенето, за което говори уважаемиятъ г. председателъ, азъ твърдя, че е противоконституционенъ и той не може да намѣри одобрението на Народното събрание.

Г. г. народни представители! Въпросътъ е кардиналенъ. Азъ нѣма да се спирамъ тукъ на други подобни положения отъ правилника, които сѣщо дерогиратъ основни положения, приети въ нашата конституция, защото знамъ, че г. председателътъ ще ме прекъсне, че трѣбва да говоря само въ рамкитѣ на чл. 68. Но азъ ви поставямъ единъ основенъ въпросъ. Ние оня день тукъ положихме клетва, че ще пазимъ конституцията. Всички вие я положихте. Даже, когато я полагаме тукъ, ние изрично подчертахме — защото смѣтамъ, че и народното представителство има право намѣста да подчертава онова, което смѣта, че е сѣществуено — че се клѣнемъ въ името на конституцията, и всѣко гласуване на подобни текстове съставлява клетвопрестѣпление отъ гледище на конституцията.

Завършвайки, азъ правя едно формално предложение: текстътъ на чл. 68 отъ правилника да бѣде гласуванъ поименно.

Отъ дѣсно: Ей-й-й!

Д. Мацанкиевъ: Моля, безъ тѣзи възгласи, защото на никого не правите впечатление. Въпросътъ, който повдигамъ азъ, е много важенъ и сериозенъ. Трѣбва най-сетне, и крайно време е, да престане безотговорността въ България. И народниятъ представител, който идва тукъ по законъ и който е длъженъ по съвѣстъ и по убеждения да казва своето мнение, трѣбва да понесе утре своитѣ отговорности, защото, бѣдете увѣрени, каквото и да става, отговорности всѣки единъ отъ насъ поема за всичко оноза, което се върши въ тази извънредна сесия и което ще става въ следващата редовна сесия на XXIV-о обикновено Народно събрание. Всѣки ще понесе своитѣ отговорности, защото ние се боримъ тукъ за принципи положения, за идейни позиции. Ние не си правимъ илюзия, че ще успѣемъ да ви убедимъ. Явно е, че вие сте болшинство. Но въпросътъ за отговорноститѣ трѣбва да сѣществува. Трѣбва да се знае кой е гласувалъ за постановлението на чл. 68 отъ правилника въ тая му редакция и кой не. И азъ моля, г. председателътъ да подложи на гласуване това мое предложение — гласуването на чл. 68 отъ правилника да стане поименно. (Ржкоплѣскания отъ лѣво)

Председателъ С. Мошановъ: Г. г. народни представители! Бидейки задълженъ служебно да следя дали не се приематъ известни постановления, които противоречатъ на конституционнитѣ текстове, длъжа да заявя, че отъ всички досега гласувани членове отъ правилника за вътрешния редъ на Народното събрание нито единъ не е въ нарушение и противоречие съ конституцията, включително и този членъ, за който сега се разисква. (Ржкоплѣскания отъ дѣсно и центъра)

Има думата народниятъ представителъ г. д-ръ Никола Сакаровъ.

Д-ръ Н. Сакаровъ: (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Изясненията, които даде г. председателътъ за целта на поставянето на чл. 92 отъ конституцията въ този чл. 68 отъ правилника за вътрешния редъ, който сега разискваме, иматъ твърде голѣмо значение. Прието е въ Народното събрание, при разглеждането на известни въпроси, да се държи смѣтка, дали по сѣщитѣ въпроси по-рано не сѣ давали изяснения. Напр., при приложението на този членъ отъ правилника въ нашата бѣдеща дейтелност, ако председателътъ направи едно отклонение отъ това, което той сега заяви и се вписа въ дневницитѣ на Народното събрание, ще се смѣта, че той единъ видъ не е изпълнилъ своята декларация. Това, което той каза, би имало значение дори и тогава, ако предложението, което чухме преди малко, не би се приело. Но щомъ като председателътъ намира, че чл. 92 отъ конституцията нарочно е поменатъ въ този текстъ отъ правилника по въпроса за литанията, трѣбва да предполагаме, че той има склонност да съдействува за присмането на това тълкуване или на това мнение, което сега даде. Ако бѣде така, много отъ онова, което бихъ ималъ да кажа, нѣма да го кажа.

Председател С. Мошанов: Г. Сакаров! Докладчикът сигурно ще Ви каже, че това, което казах, е било и единодушното мнение на комисията.

Д-ръ Н. Сакаров: Обаче азъ намирамъ, че само едно нѣщо ще трѣбва да подчертая по този въпросъ. Има два конституционни текста. Чл. 107 отъ конституцията е съвсемъ изриченъ — касае се за запитванията. Нашата конституция не познава израза „питания“. Той е приетъ въ правилникътъ за вътрешния редъ на Събраниято и така е практикуванъ. „Питането“ се е явило, въ различие отъ запитването, като единъ актъ, който трѣбва да мине въ много малко време, когато запитването, което е преводъ на думата „интерпелация“, предизвиква голѣми дебати въ Народното събрание. Мене не ми бѣше ясно преди малко — но сега съмъ принуденъ да приема това тълкувание, което се даде — защо въ чл. 68 отъ правилника, кждето се говори за питаннята, е цитиранъ въ скоби чл. 92 отъ конституцията, когато по-тежкитѣ моменти въ Камарата могатъ да настанатъ при запитванията. Чл. 92 отъ конституцията говори не за питаннята, а за друго: че при разискванията на голѣми въпроси могатъ да бѣдатъ викани министритѣ или комисаритѣ да даватъ обяснения, независимо отъ запитванията, и тогава извесенъ министъръ или комисаръ може да каже: „Тая и тая работа не мога да я кажа, понеже ще повреди на държавнитѣ интереси“. Азъ мисля, че никой народенъ представителъ, който има съзнание за своята отговорностъ, нѣма да каже на този министъръ: „Азъ намирамъ, че нѣма да повреди“. Естествено, че изпълнителната властъ носи известна отговорностъ, тя знае документитѣ, знае работата и знае какво да каже и какво не. Има начинъ да дигамъ смѣтка отъ съответнитѣ министри, ако сж премѣлявали въпроси, които не сж били отъ характера, който визира чл. 92 отъ конституцията. Това го разбирамъ много добре.

Остава сега въпросътъ, защо имаме това подозрение, на което преди малко стана изразителъ г. Мацанкеевъ? Азъ мисля, че то произхожда отъ текста на чл. 68 отъ проектоправилника, кждето е казано, че текстътъ на питането се прочита, безъ да се допълня устно отъ народния представителъ, че питането трѣбва да бѣде написано така, щото прочитането му да трае най-много 10 минути. Практически, какъ ще излѣзе? Единъ четецъ, който чете побързо, ще прочете едно питане, вмѣсто въ 30 минути, въ 10 минути. Азъ мога да прочета едно питане въ 10 минути, когато другъ колега може би ще го прочете за 20 минути или за 30 минути, ако иска да го чете по-гържестивно. Думата ми е за друго: защо не трѣбва да има устни освѣтления по питаннята? Очевидно, мисли се, че съ питаннята въ Народното събрание е много злоупотребявано. И азъ трѣбва да призная, че действително е много злоупотребявано. Азъ не мога да приема, напр., питання като това: срещне те нѣкой нѣкъде навънъ и ти разправи, че сж го били уволнили, и ти да се изтърсишъ тукъ и да кажешъ: „Защо сте уволнили Иванъ Драгановъ отъ Водлукувъ?“ За такава работа отиди при министра, питай го или прати нѣкого въ канцеларията на министерството. Азъ не отричамъ, че сж правени и такива питання: на нѣкого му хрумне нѣщо — прави питане. Ако тая мисълъ е ржководила господата, които сж написали този текстъ на чл. 68, то е, защото сигурно нѣкой сж бактисали отъ тия злоупотребления. Тукъ нѣмъ не се познаваме много, но предполагаемъ, че въ новото време, анджакъ, не ще има такива злоупотребления. Следователно, нѣмаше защо да се туря това ограничение. Защото ако питането трѣбва да бѣде писмено, азъ ще го напиша цѣлото, както бихъ го развилъ и устно.

Вториятъ пунктъ, който смущава мнозина, е, че никжде не се дава да се разбере задължението на министритѣ да отговарятъ и мнозина мислятъ, че министритѣ едвали не въ всѣки случай ще казватъ: „Не мога да отговоря на питането“. Сжщо би било страшно голѣмо злоупотребление пѣкъ отъ страна на министритѣ, ако така биха се отнесли къмъ поставенитѣ имъ питання. Значи, трѣбва да предполагаме, че и туй нѣма да стане.

Има едно срдѣство за ограничаване, както се практикуваше по-рано, когато се отговаря на питаннята въ даденъ, опредѣленъ день, и се казва, че питаннята и отговоритѣ по тѣхъ не могатъ да траятъ по-продължително време отъ половинъ или единъ часъ. Значи, има едно ограничение, та и питачътъ да знае, какъ да пита, и министърътъ да му отговори. Затова бихъ казалъ, че тая редакция, която азъ предлагамъ, ако би минала сега, ще бѣде едно улеснение и нѣма да има причини да упрекваме председателя при прилагането на правилника. Защото знаете ли какво е страшното? Сега ние тукъ тълку-

ваме, но ще дойде нѣкой моментъ, когато нѣкой отъ новитѣ народни представители ще каже: „Чакайте да видимъ въ дневникитѣ, какво е декларирали г. Стойчо Мошановъ“. Председателътъ ще му възрази: „Не, не — правилникътъ; който приема, да вдигне ржка“. — Машината е готова и се приема. (Веселостъ) Страхъ ме е отъ тая работа, защото, наистина, машината сж бурмитъ върви, но после може да има неприятни послѣдствия. И азъ съмъ отъ тѣзи, които много-много обяснения не даватъ. (Веселостъ)

Въпросътъ е сега, каква е възможността да се нивелира предполагаемото злоупотребление отъ страна на депутатитѣ съ правото имъ на питання и предполагаемото злоупотребление отъ страна на министритѣ или председателството да не отговарятъ. Ако можемъ да направимъ тая нивелация съ този текстъ, да я направимъ. Ако ли не можемъ, тогава трѣбва да се задоволимъ съ тълкуването, което даде г. Мошановъ. Отъ двѣтъ злини ще приемемъ втората — по-малката.

Но това, което мене ме интересува, е следното. Азъ съмъ билъ тукъ близо 15 години и съмъ направилъ може би само 20 питання презъ цѣлото време на моето депутатство. Не обичамъ да правя много питання, защото казахъ ви какъ се огласямъ къмъ разнитѣ претенции. Но трѣбва да подчертая, за да повѣрватъ и тѣзи, които нѣматъ дозвѣрие, че има случаи, при които питання, добре нагласени, изиграватъ великодушна роля и избавятъ министритѣ отъ известна ситуация, много неудобна за тѣхъ. Ще ми позволите да ви кажа само единъ примѣръ отъ времето на войната. Кабинетътъ бѣше отъ групитѣ на Радославовъ, Тончевъ и Добри Петковъ. Тѣхнитѣ три групи бѣха се сговорили, ама бѣха толкова сговорни, колкото бѣше сговоренъ демократическиятъ сговоръ. „Сговоръ“ е само дума, декларация, а после идва първо разцепление, второ разцепление, трето разцепление и разпарчелосване на не знамъ колко крила. Тогава имаме единъ боленъ въпросъ — за мината Перникъ. Предстоеше въ 1916 г., следъ като се счете отъ кабинета тогава, противъ моето мнение, че договорътъ за заема отъ 1914 г. е билъ правилно изпълненъ, германската група да влѣзе въ правото си да вземе мината Перникъ. Германцитѣ вече бѣха изпратили специалисти землемѣри да опредѣлятъ границитѣ, да измѣрятъ хектаритѣ и тѣмъ подобни, въобще бѣха подготвили необходимия технически шабъ, за да действуватъ. Ние се вълнувахме. Бѣхме твърде много заинтересувани въ борбата срещу заема, на който ние предвиждахме послѣдствията и ангажментитѣ. Тукъ, отъ тази маса (Сочи министерската маса), казваха: „Г-да! Честна дума. Никакъвъ ангажментъ нѣма. Имате нашата мизистерска дума“ и пр. Най-накрая се разбра, че това не бѣше вѣрно. Но дойде и опасниятъ моментъ. Азъ, заедно съ много приятели въ Народното събрание, считахъ, че не бѣше право да се изпълни този ангажментъ, защото заемътъ не само не бѣше изпълненъ, но почти не бѣше сложено и начало за неговото изпълнение. Краятъ на тая история бѣше въ Държавния сждъ; господата бѣха осждени, лежахъ въ затвора и пр. И въ Народното събрание пакъ тѣй ставаше: вдигаха ржка, имаше нѣщо като сражение, чупѣхме столове и следъ това смѣтахъ, че всичко е свършено. Имаше нѣкои да мислятъ, че щомъ болшинството гласува, нѣма отговорности. Това не е вѣрно. Болшинството гласува, но може да минатъ една и две Камари и пакъ да се потърси отговорностъ. За това нѣма давностъ, министритѣ пакъ ги ловятъ да отговарятъ. Това е, както е съ данѣцитѣ; напр., г. Гуневъ не признава давностъ при данѣцитѣ. Не се признава давностъ и за държавната отговорностъ на министритѣ.

Та, казвамъ, тогава дойдохме до положението, германцитѣ да искатъ да взематъ мината Перникъ. Имаше голѣмъ конфликтъ между главната квартира и правителството презъ време на цѣлата война: единитѣ обвиняваха правителството, правителството обвиняваше главната квартира, интриги нечувани. Писатъ съмъ тѣзи работи въ мемоаритѣ си; тукъ не е мѣсто да ги разправямъ. Но — което бѣше най-важното — азъ влѣзохъ въ отношения съ тогавашния министъръ на търговията и труда, Жечъ Бакаловъ, който, между другото, на по-млади години бѣше полѣвъ, социалистъ, за времето, отколкото бѣше Тончевъ, неговъ шефъ тогава, и му казахъ: „Г. Бакаловъ! Какво ще кажешъ сега?“ — „Ще трѣбва да спасимъ мината за България“. — „Чудесно“. — „Обаче, г. Сакаровъ, стари приятели сме, ще мълчишъ, докато умра“. Той вече е умрѣлъ, значи мога да говоря. (Веселостъ) — „Макаръ да сме тукъ заедно съ министритѣ, по този въпросъ не можемъ да се погодимъ, азъ не мога да направя нищо“. — „Какво ще направишъ?“ — „Ще ти направя едно питане по тоя въпросъ, но нѣма да разправяме на дѣло Радославовъ, защото ако

му разправимъ — пълна загазация, ще има пакъ вдигане на столове, викове: „България пропадна“ и пр. Наредихме го, обаче мобилизирахме и ония деца отъ главната квартира, които бѣха на сѣщото мнѣние и които отъ своя страна не искаха да допустнатъ, чрезъ нашитѣ военни власти, германцитѣ да действуватъ. И това се постигна. Тогава по своя инициатива направи сѣщото и тогавашната македонска организация. Азъ приехъ, въ интереса на държавата, на България, да направя питането. Направихъ го и Жечо Бакаловъ каза, както никога другитѣ министри не сѣ казвали: „Готовъ съмъ да отговоря“ — на туй нему ужъ неизвестно питане. И отговори. Следъ това последваха нѣколко неприятности въ кабинета. Радославовъ, вѣрно е, нѣмаше много познания, но бѣше много хитъръ, владѣеше перфектно партизанската хитростъ. Той ми каза: „Баща ти ми е билъ приятелъ. Ще ми кажешъ: Жечо не ти ли е казалъ нѣщо?“ За пръвъ пътъ му се закланяхъ лъжовно, че не ми е казалъ. (Веселостъ) И целта се постигна. Главната квартира — по една линия, македонската организация — по друга линия — тогава хората отъ македонската организация бѣха малко забъркали пусулата и чакаха да имъ поднесатъ Македония на тесния, отъ друга страна, ние тукъ въ Камарата взехме актъ отъ думитѣ на министъра и работата се оглади. Тогавашниятъ органъ на германцитѣ г. Наудашеръ го изпратиха нѣкъде и отъ Германия разбраха, че тази работа не върви. Мината се задържа и другото следъ това е известно.

Г-да! Навеждамъ ви този примѣръ, за да ви кажа, че на оппозицията трѣбва да се гледа по принципъ, по преубеждение бихъ казалъ, че тя не може да бѣде друго, освенъ своитѣ генерални настроения тукъ въ Народното събрание, освенъ като пазителка на народнитѣ интереси, на държавата. Значи, въ нѣкой моментъ може да се стигне дори дотамъ, че единъ опозиционеръ да не каже на своята група, защо е направилъ еди какво си, за да се помогне на държавата. Ако не бѣше се успѣло, плусътъ щѣше да бѣде малкъ; понеже се успѣ, стана добър.

Мене ми се струва, че тукъ не може да излѣзе съ неумѣстно питане единъ народенъ представителъ отъ когото да е страна — вие (Обръща се надѣсно) ще кажете само отъ тукъ (Сочи надѣсно), въ панданъ на туй, което каза г. Славейко Василевъ — да каже: „Питамъ военния министъръ, като се чува, че въ Чехословашко било станало така и така, България какви намѣрения има, приготвила ли е своитѣ аероплани?“ Това е идиотско питане. Или пъкъ да го пита: имате ли предвидъ нѣщо по нашата военна подготовка? Знае се, че таква питане не може да се прави, това е изключено, освенъ ако би се намѣрилъ нѣкой провокаторъ въ Народното събрание да го направя нарочно. Азъ не зная такива случаи въ моето пребиваване тукъ и не съмъ чулъ да е имало. Напротивъ, имало е случаи като този, който ви казахъ за мината Перникъ. Ако се отиде въ още по-далечно време, може да се намѣрятъ и други такива случаи. Азъ имамъ случаи отъ такъвъ характеръ, напр., съ Тодоръ Тодоровъ, но нѣма да се спирамъ сега на тѣхъ, за да приключа.

Г-да! Азъ ви моля да се поосвободите, да се поочистите отъ подозрението, че тукъ (Сочи надѣсно) сѣ дошли да продаватъ България, пъкъ ония тамъ (Сочи надѣсно) — да я пазятъ.

Председателъ С. Мошановъ: Не е говорено това.

Д-ръ Н. Сакаровъ: Значи, нѣма такива. Взимамъ актъ отъ туй и съмъ много доволенъ, че подобно нѣщо нѣма. Азъ поддържамъ, г. Мошановъ, че тукъ за голѣмитѣ интереси на страната не може да става дори и дума за две мнения. Но пъкъ да не бѣждатъ изтъкнати нѣкои работи, които се знаятъ, за да се вземе поука отъ тѣхъ — и това не може. Тѣй щото, ако може да се направи едно нивелиране, за да нѣма обща упоритостъ безъ нужда и безъ принципи, тогава нѣма да има тази опасностъ.

Прочее, нѣма да има прѣчка, ако, вмѣсто 10-минутно четене, бѣде 15-минутно развиване на питането, пъкъ даже бихъ казалъ и 10-минутно развиване, ако не приемате да бѣде 15 минути. Права и тази концесия въ смисълъ, четенето си е четене, а въ 10 минути питащътъ има право да развие питането си, и още 5 минути следъ отговора, за да може да се изясни въпросътъ по-добре. Тогава, вѣрвамъ, да се пооблекчи работата на Народното събрание.

Г. Славейко Василевъ. . .

Председателъ С. Мошановъ: Моля Ви се, г. Сакаровъ, свършете!

Д-ръ Н. Сакаровъ: И г. Славейко Василевъ говори по тѣзи въпроси, като председателъ на комисията, но той има стѣпенъ рангъ по-високъ отъ насъ.

Председателъ С. Мошановъ: И той е сѣщото.

Д-ръ Н. Сакаровъ: Моля ви се, г-да, да погледнете на работата малко отъ по-високо гледище и да приемете, че и ние — позволявамъ си да говоря, безъ да съмъ опѣлъ номощенъ отъ тамъ (Сочи надѣсно) — по тия питання нѣмаме никакво друго намѣрение освенъ да се облекчи кон- тролата на Камарата върху изпълнителната властъ и да се освѣтли Камарата по тия въпроси, по които е дошло време да се освѣтли и за което нѣма противодействие отъ страна на конституцията или отъ интереситѣ на страната.

Та, биха могли да се избѣгнатъ много отъ тия работи, които тукъ чуваме да ставатъ, ако биха се понамалили подозрението въ тази областъ. Имаме достатъчно много ограничения въ конституцията, напр. въ чл. 17, който трѣбва да бѣде измѣненъ най-напредъ, щомъ стане дума за измѣнения, за да нѣма опасности задъ гърба на Камарата да се вършатъ нѣкои работи, които прѣчатъ на бждещето на страната.

Но за да нѣма съмнение въ намѣренията на когото и да е, г. Йосифъ Робевъ каза: обърнете питането въ за- питване. Въ този членъ отъ правилника, обаче, нѣма та- кова постановление.

Й. Робевъ: Ще напишешъ питането си отново, като запитване.

Д-ръ Н. Сакаровъ: Зная това. Обръщането на пита- нето въ запитване става само когато въпросътъ е важенъ и трѣбва да се дебатира отъ цѣлото Народно събрание.

Председателъ С. Мошановъ: Моля Ви се, г. Сакаровъ, свършете вече.

Д-ръ Н. Сакаровъ: Може би предвиденитѣ норми, при добро и разумно използване на времето, да сѣтъ удовле- торителни, обаче тия по стария правилникъ бѣха малко по-добри. Като не съмъ злоупотрѣбилъ никога съ пра- вото на питане, вѣрвамъ, че предположението, което направихъ, ще бѣде прието и атмосферата въ този пунктъ отчасти ще се облекчи. (Рѣжкоплѣскания отъ лѣво)

Председателъ С. Мошановъ: Има думата народниятъ представителъ г. Христо Мирски.

Х. Мирски: Г. г. народни представители! Ако въ единъ членъ отъ правилника е предвидено, че въ началото на сесията трѣбва да се раздава конституцията на всички на- родни представители, то е не само защото се кълнемъ въ нея, но още и затова, да бѣде тя изучена отъ всички на- родни представители. Тогава много рѣдко ще се явяватъ тукъ такива недоразумения.

Петко Стояновъ: Не само да се изучи, но и да се при- лага.

Х. Мирски: Въпросътъ за питаннята и запитванията е отдѣленъ. Чл. 106, алинея последна, отъ конституцията го- вори за питаннята. Тамъ е казано: „Министритѣ, като ги запита Събранието, длъжни сѣ да даватъ обяснения“. Въ чл. 107 отъ конституцията е казано: „Членовѣтъ на Събра- нието иматъ право да правятъ на правителството запит- вания, а надлежнитѣ министри сѣ длъжни да отговарятъ на тѣзи запитвания“. Ако въ чл. 68 отъ правилника е вмѣкнатъ чл. 92 отъ конституцията, споредъ моето раз- биране, това е несполучливо. Защото чл. 92 отъ консти- туцията не се отнася само до питаннята, а е едно общо постановление: когато Камарата пожелае да дойдатъ ми- нистритѣ и комисаритѣ да дадатъ разяснения по известни въпроси, тѣ сѣ длъжни да дойдатъ и да отговорятъ. По принципъ трѣбва да се приеме, че въ нашата консти- туция е прокарано положението, че министритѣ сѣ длъжни да отговарятъ на питаннята на народнитѣ представители, както гласи последната алинея на чл. 106 отъ конститу- цията, но и общото положение, безспорно, трѣбва да се пази. И както казахъ, когато говорихъ по принципъ по правилника, министърътъ е длъженъ да отговори на пи- тането въ такава форма, която нѣма да застраши инте- реситѣ на държавата. Но щомъ се дойде до разяснения, които ще застрашатъ интереситѣ на страната, той ще каже: по този въпросъ не мога да ви отговоря, елате при- менъ, ще ви дамъ лично обяснение като народенъ пред- ставителъ г. пр. Но министърътъ е длъженъ да отговори — тѣй повелява конституцията. И за да се избѣгне всѣкакво недоразумение, затуй азъ направихъ следното предложе- ние, което да не създава никаква опасностъ: „Министритѣ

могат да премълчават такива работи, за които, ако се разгласи не о време, могат да се повредят държавни интереси". Прибавенъ този текстъ къмъ члена, който ще гласуваме, нѣма да има никаква опасностъ. Министрътъ ще отговарятъ това, което могатъ, и нѣма да има опасностъ за народнитѣ представители, че нѣма да имъ се отговаря на питанята. Ако се приеме текстътъ тъй, както е сега, може да се яви тукъ единъ министъръ и да каже: не желая да отговоря. А такъвъ отговоръ е опасенъ и не трѣбва да се допуска. Министрътъ трѣбва да отговори, макаръ и дотолкова, доколкото може, а за онова, което не може, ще каже: освободете ме по-нататъкъ да отговоря, защото интереситѣ на държавата налагатъ това.

Председателъ С. Мошановъ: Има думата народниятъ представителъ г. Еню Поповъ.

Е. Поповъ: (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Азъ искамъ да направя нѣколко бележки точно по текста на чл. 68 отъ правилника, безъ да се отклонявамъ въ странични въпроси.

Една отъ функциитѣ на Народното събрание, безспорно, е да контролира управлението, а едно отъ сръдствата за този контролъ, който Народното събрание упражнява надъ изпълнителната властъ, сж питанята и запитванията отъ народнитѣ представители къмъ съответнитѣ министри или пъкъ къмъ бюрото на Народното събрание. Но, г. г. народни представители, азъ смѣтамъ, че текстътъ на чл. 68, който урежда тази материя, ще трѣбва да добие една по-друга форма и съдържание, за да бждатъ действително ефикасни тия сръдства, които се даватъ въ ржцетъ на народния представителъ въ изпълнение на тази негова функция — контрола върху управлението.

Г. г. народни представители! Още въ първото и второто заседания на Народното събрание бѣха депозираны питаня отъ нѣкои наши колеги народни представители. Така, напр., бѣше депозирано питане отъ група народни представители: карловскитѣ Каркъмовъ, Минчо Драндаревски и други относно розовия цвѣтъ, както се съобща отъ председателството. Какво собствено цели това питане?

Председателъ С. Мошановъ: На всички питання ще се отговори, следъ като се приеме правилникътъ.

Е. Поповъ: Моля, азъ разбирамъ бележката, която ми прави г. председателътъ, че на питанята ще се отговори следъ като имаме вече, така да се каже, узаконена мрежата, канавата, по която ще се движимъ тукъ при нашето законодателстване. Обаче нека се има предвидъ, че питането, което се отнася за розовия цвѣтъ, а по-конкретно за цената, определена отъ Министерския съветъ, на розовия цвѣтъ отъ тазгодишната реколта, е питане, което не търпи отлагане.

Председателъ С. Мошановъ: Азъ не съмъ толкова навивенъ, г. Поповъ, и виждамъ каква е Вашата целъ — като говорите по чл. 68, искате да развие питането за розовия цвѣтъ. Председателството има всичката грижа да се отговори на питанята.

Е. Поповъ: Азъ съмъ доволенъ отъ това, което обяснява г. председателътъ, обаче дължа да кажа, че тогавъ, когато имаме питання, които сж отъ актуелно значение и характеръ, които се отнасятъ до неотлагаеми значения, до спешни въпроси, ще трѣбва да се даде нужниятъ отговоръ, затова защото има материални отношения, които се създаватъ въ връзка съ покупката напримѣръ на розовия цвѣтъ, които впоследствие малко мжчно могатъ да бждатъ измѣнени.

Сжщо така е отъ актуеленъ характеръ друго едно питане, на което трѣбва да ни се отговори навременно. Това е питането, отправено отъ народния представителъ г. Димитъръ Гичевъ относно закупуванията на зърнени храни отъ Храноизноса.

Председателъ С. Мошановъ: Г. Поповъ! Защо пакъ да създавате инциденти и после да се казва: председателътъ лошъ, председателътъ се бърка постоянно въ дебатитѣ. Ще се бърка, разбира се.

Е. Поповъ: Азъ искамъ да подчертая ...

Председателъ С. Мошановъ: Нѣма какво да подчертаете. Азъ не съмъ отъ вчера съ Васъ тукъ и тия работи ги зная. Може-би и азъ съмъ ги правилъ, но сега ги оставете.

Е. Поповъ: Азъ искамъ да посоча само като примѣръ грамадното значение на тѣзи две питання за нашия стопански животъ, за да убѣдя народнитѣ представители да се съгласятъ съ това измѣнение на текста на чл. 68, което ще искамъ да се направи.

Г. г. народни представители! Когато имаме това оржжие, така да се каже, въ ржцетъ си, за да бжде то ефикасно, ще трѣбва да дадемъ на този чл. 68 една по-друга редакция.

Азъ преминавамъ къмъ бележитѣ, които имамъ да направя по чл. 68.

По чл. 60 на сегашния правилникъ „председателствуваниятъ уведомява Събранието за постѣпилитѣ питання при започване на заседанието“. Ние видѣхме онзи день какъ председателътъ на Събранието уведоми народното представителство относно постѣпилото питане за цената на розовия цвѣтъ. „Постѣпило е питане относно розовия цвѣтъ“. Ама за какво това питане се отнася, не каза.

Председателъ С. Мошановъ: Моля, г. Поповъ.

Е. Поповъ: Само съ нѣколко думи ще се обясня и ще завърша.

Председателъ С. Мошановъ: Азъ виждамъ, че Вие искате да развие едно питане, на което министрътъ ще Ви отговори после. Азъ нѣма да позволя това, разберете го.

Е. Поповъ: Разбрахъ.

Председателъ С. Мошановъ: Моля, влѣзте най-сетне и въ моето положение.

Е. Поповъ: Много далечъ съмъ отъ мисълта да искамъ по единъ косвенъ начинъ, по единъ косвенъ пътъ да развия едно питане, което е отъ такова голѣмо значение, въ продължение само на нѣколко минути. Затова азъ бихъ молилъ да се приеме едно измѣнение въ редакцията на чл. 68, споредъ което председателството, когато уведомява народното представителство за постѣпването на дадено питане, да каже предмета на питането въ една съкратена форма, а не така само съ две думи, както се практикува отъ бюрото. Това е първата бележка, която имамъ да направя по чл. 68.

По-нататъкъ, относно времето, кога ще трѣбва да бжде отговорено на питането.

Не само сега, когато ни дѣлятъ само нѣколко дни отъ като сж постѣпили питанята, не се отговаря, но и въ миналото, дължа да подчертая това, имаше случаи, когато на питанята не се отговаряше, или ако имъ се отговаряше, отговаряше имъ се тогава, когато нѣмаше значение и смисълъ това отговаряне. Ето защо, за да може действително народното представителство да изпълни тази функция разумно, ефикасно, ще трѣбва да измѣнимъ чл. 68, като опредѣлимъ единъ срокъ, въ който министрътъ или бюрото на Камарата сж длъжни да отговорятъ на подадено питане. Разбира се, ще остане алиней последна на чл. 68, която казва, че при случанитѣ, предвидени въ чл. 92 отъ конституцията, министрътъ може да откаже да отговори на дадено питане, ко ще искамъ тукъ да се направи едно измѣнение въ смисълъ, че министрътъ може да заяви, че не може да отговори на известни питання само въ случанитѣ, предвидени въ чл. 92 отъ конституцията, а не тъй, както въ скоби е поставенъ чл. 92 отъ конституцията.

Най-после искамъ да се направи още едно измѣнение, което смѣтамъ, че ще бжде отъ полза, а именно да може да се развиватъ питанята. Ако ви се виждатъ много 15 минути — тъй както е въ сегашния правилникъ — нека ги напомнимъ на 10 минути, но въ никакъвъ случай не трѣбва да оставимъ, щото питането само да бжде прочетено отъ народния представителъ, който го внася, защото, съгласете се, че не може всичкитѣ ония мотиви, всичкитѣ ония съображения, които могатъ да се изкажатъ предъ народното представителство въ продължение на 10 минути, да бждатъ написани. Ето-защо азъ бихъ ви молилъ да възприемете, щото народниятъ представителъ, който внася питане, да може да го развие въ продължение на 10 минути, да изясни онова, на което иска да бжде отговорено отъ съответния министъръ или пъкъ отъ бюрото на Камарата.

По чл. 68 азъ правя писмено предложение, което моля да бжде гласувано отъ народното представителство, за да може действително питанята да постигнатъ своята целъ и да може действително тѣзи питання да бждатъ като сръдство за контролъ върху изпълнителната властъ. (Рж-коплѣскания отъ лѣво)

Председател С. Мошановъ: Има думата народният представител г. Иванъ Пастуховъ.

И. Пастуховъ: (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Наистина, въпросътъ твърде много се осветли отъ всички говоривши досега, но азъ считамъ за нужно да се възползувамъ отъ думата заради туй, защото има още нѣкои нѣща, които би трѣбвало да се добавятъ.

Повтори се, знае се, вие го знаете, че ние дадохме клетва да пазимъ свето и ненарушимо конституцията. И ако, г. г. народни представители, нѣкакъ си едно недоразумение каточели съществува помежду насъ, едни-други се обвиняваме, подозираме се въ туй, че искаме да се саботираме взаимно, или че нѣкои отъ насъ искатъ да саботиратъ дѣлото на Народното събрание, това проиязтича отъ обстоятелството, че правилникътъ, така както го изработи комисията, не отговаря въ много членове на точния текстъ на конституцията.

Председател С. Мошановъ: Това не е вѣрно.

И. Пастуховъ: Въ много членове не отговаря на текста на конституцията, а ето не отговаря и въ дадения случай за най-важната работа на Народното събрание — питанята. Азъ вчера имахъ случай да направя бележки по чл. 105 отъ конституцията и показахъ, че въ правилника този членъ не е точно даденъ, или по-право — нарушенъ е тамъ. И днесъ пакъ, когато четете текста на чл. чл. 92, 105, 106 и 107 на конституцията, вие ще видите, че има едно голѣмо несъответствие между изричния текстъ на тия членове отъ конституцията и онова, което е дадено въ правилника. За да нѣмаме абсолютно никакво недоразумение по тия въпроси, мене ми се струва, че другояче трѣбваше да се процедира въ проектоправилника, а именно тѣй, както се е процедира въ стария правилникъ. Обикновено на много мѣста, както направихъ сравнения, стариятъ правилникъ цитира, тамъ където се касае за правата и задълженията на народните представители и за много други кардинални въпроси, точните членове на конституцията. Ако ние искаме въ чл. 68, по единъ отъ най-голѣмимъ въпроси на конституцията и на Парламента — питанятия — да бждемъ точни, прецизни, за да нѣма абсолютно никакво недоразумение, ние трѣбва въ тоя членъ да цитираме точно параграфитъ на конституцията, за да нѣма нужда да се обясняваме и дообясняваме, да се подозираме и да се взаимно обвиняваме. Не е шега работа, не се касае за празна работа, касае се въпросътъ, каква работа има да върши Народното събрание, споредъ тѣзи чл. чл. 105, 106 и 107; касае се, значи, за нашето дѣло тукъ и въ правилника ние по никакъв начинъ не можемъ да ограничимъ или да видоизменимъ прѣко или косвено онова, което конституцията е осветила. Защото, г. г. народни представители, ако има смисълъ съществуването на Народното събрание, ако иматъ смисълъ всички тия членове отъ конституцията, този смисълъ е, че чрезъ тия членове отъ конституцията се вмѣнява въ обязаность на народното представителство не само да взема законодателни инициативи, не само да обсъжда законодателни инициативи на изпълнителната властъ, но въ сжщото време да контролира тая изпълнителна властъ.

Вие знаете, какви голѣми и мъчни борби сж водили всички страни на действителния парламентаризмъ, за да стигнатъ до своитѣ конституции. Питанятия и запитванията сж една отъ най-важните прояви на конституционализма и парламентаризма. Чрезъ тѣхъ народното представителство действително се чувствава суверенно да контролира и да иска отговорности отъ онѣзи, на които е довърено воденето на текущите работи на изпълнителната властъ. При това положение да правите каквито и да било малки или по-голѣми накрѣнения на правата, дадени на народните представители отъ конституцията, значи да отстъпите отъ нея, значи да престѣпите своята клетва.

Азъ чухъ последните думи на уважаемия председател на комисията по правилника за вътрешния редъ, когато той заговори, че вредъ — не мога точно да възпроизведа думитъ му — парламентаризмътъ каточели е въ криза. Азъ говорихъ по това вече единъ пътъ. Криза въ парламентаризма съществува тамъ, гдето никога не е билъ той затвърденъ. Но тамъ, гдето сж водени борби за неговото придобиване, такава криза не съществува. У насъ ние престѣпихме онова, което ни даде възраждането, ние престѣпихме завета на възрожденците, ние престѣпихме завета на хората отъ учредителното Събрание. Още съ първия указъ на князь Батембергъ ние нарушихме конституцията.

Председател С. Мошановъ: (Звъни) Говорете по чл. 68.

И. Пастуховъ: Моля, това е по този членъ. Все по този членъ говоря. — Още първия денъ следъ стѣпането на Батемберга у насъ се наруши конституцията.

Председател С. Мошановъ: Говорете по члена, който се разисква.

И. Пастуховъ: По него говоря, г. председателю! Мотивирамъ се. Нали имамъ право да говоря 20 минути.

Председател С. Мошановъ: Досега говорихте по предмета и не Ви прекъсвахъ, но сега се отклонявате.

И. Пастуховъ: Отъ първия денъ на свободния животъ на България, следъ като Батембергъ се кле въ конституцията и съ първия указъ я наруши, се почнаха тѣзи вражди въ нашия животъ, които компрометираха не само дѣлото на Търновската конституция, но и завета на онѣзи, които дадоха кръвта си за въстановяване на свободна България. Не напразно онѣзи хора вписаха тѣзи членове въ конституцията. И азъ мисля, че ние ще се освободимъ отъ всѣкакви взаимни подозрения, когато чл. 68 на правилника бжде гласуванъ така, както го изискватъ чл. 106 и 92 отъ конституцията. Затуй може прекрасно да се каже, както е казано въ чл. 106: „Министритъ, когато ги запита Събранието, сж длъжни да даватъ обяснения“. Сжщо така може да се каже, че питанятия се правятъ писмено и устно. Тая практика, да се правятъ устни питання, както знаете, съществува въ странитъ на парламентарния класицизъмъ. Всѣки денъ или въ опредѣлени дни на седмицата, въ английския парламентъ, преди да се мине къмъ дневния редъ, половинъ часъ народните представители иматъ право да запитватъ по нѣкой много спешенъ въпросъ съответния министъръ. Даже, когато има голѣмъ въпросъ на деня, министърътъ дава нѣкакъ си подсѣчане на нѣкой народенъ представител отъ своето мнозинство да го попита, за да даде краткъ отговоръ. Тамъ даже не искатъ никакво питане, а става народниятъ представител, пита и министърътъ съ най-учтивъ тонъ отговаря. Никакви недоразумения не ставатъ, никакви спорове не ставатъ. Десетъ питання — който следи английския парламентаризмъ, знае — могатъ въ продължение на половинъ часъ да се развиятъ, министритъ съ най-голѣмо удоволствие ги изслушватъ и съ най-голѣма вежливостъ отговарятъ на запитвача.

Председател С. Мошановъ: Обаче тамъ, г. Пастуховъ, министърътъ има право да отговори, че не му е удобно да отговори въ момента, а нашата конституция задължава министра да отговори.

И. Пастуховъ: Да, той може да каже: днесъ не мога да отговоря, но утре ще отговоря.

Председател С. Мошановъ: Ad calendas graecas.

И. Пастуховъ: Обаче въ една такава страна на порядъченъ парламентаризмъ случаи за ad calendas graecas абсолютно не съществуватъ. Това е невъзможно тамъ, но ние сме отъ Ориента, у насъ кастратъ съ други срѣдства и поради това народния представител могатъ да го подиграятъ, могатъ да го заковатъ на едно мѣсто, могатъ да му кажатъ това или онова и това не се счита за унижение на неговото достоинство; могатъ да не му отговорятъ, въпрѣки всичкия общественъ интересъ, който представлява дадено питане. У насъ тия нѣща могатъ да станатъ, но въ странитъ съ порядъченъ парламентаризмъ, гдето хората се взаимно уважаваатъ, гдето, като кажатъ member of the Parliament, нѣкакво свещенодействие виждатъ въ неговата работа, въ тия страни, казвамъ, това е абсолютно невъзможно. И заради туй, защото ние сме такива, можемъ да си туримъ всѣкакви обвързвания.

И азъ съмъ съгласенъ да се каже, че следъ като се направи питането писмено, дава се право на съответния народенъ представител да го развие въ 5—10 минути. Какво лошо има въ това? Питането е направено съ добро желание, добра воля и отговорътъ ще се даде съ добра воля и добро желание. И колкото по-добре се осветли, толкова по-добре за самата работа. Трѣбва да се каже, че непременно министритъ сж длъжни да отговарятъ, като се цитира чл. 106 отъ конституцията. Ако се прочете чл. 92 съ внимание, ще се види, че не се касае за питанятия, а за сжвършеното друга материя. Тамъ изрично се говори: „Събранието може да покана министритъ и комисаритъ да дойдатъ въ Събранието, за да даватъ потребните сведения и разяснения. Министритъ и комисаритъ сж длъжни да дойдатъ въ Събранието и да дадатъ лично исканитъ обяснения. Министритъ и комисаритъ подъ своя отговорность могатъ да премѣлчаватъ такива работи, които, ако се разгласятъ не

о време, може да се повредят държавните интереси“. Но за да направя една концесия, предлагам да се каже: „На питанията на народните представители министрите отговарят задължително“, а следъ това да се цитира напълно чл. 92: когато Събранието покани министрите и комисарите да дадат обяснения по това или онова, тѣ могат и да не отговорятъ по ония мотиви, които сж посочени въ чл. 92. Ето добра воля. Защо ни подозирате въ друго и защо, когато се повдигат тѣзи въпроси, вие все смятате, че има задни намѣрения, че има намѣрение за саботажъ? Да се съобразимъ, г-да, точно съ текстоветъ на конституцията.

Председателъ С. Мошановъ: Времето Ви се свършва.

И. Пастуховъ: И азъ свършвамъ, г. председателю. — Въ такъвъ случай ние действително ще постигнемъ онова единение, за което всички мечтаемъ. Отъ разговори, които имахъ днесъ, вчера и завчера съ народни представители отъ различни срѣди, азъ забелязвамъ желание за единение, както и недоумение и тъга у всички, защото това единение го нѣма. Това единение не съществува. Ние искаме да бѣдемъ стриктни пазители на конституцията, въ която сме се кѣли, но и вие бѣдете такива. (Ржкоплѣскания отъ лѣво)

Председателъ С. Мошановъ: Има думата видинскиятъ народенъ представителъ г. Стефанъ Станевъ.

С. Станевъ: Г. председателю! Предвидъ на това, че въпросътъ е достатъчно изясненъ, както самъ преждоговорившиятъ призна — и при все това не му попрѣчи цѣлъ часъ да говори работи, които нѣмаатъ нищо общо съ предмета — и понеже сж се изказали исканото отъ правилника число народни представители, азъ правя предложение да се прекратятъ дебатитѣ.

Председателъ С. Мошановъ: Има предложение за прекратяване на дебатитѣ.

Понеже сж се изказали исканото по чл. 18 отъ правилника число народни представители, а има още записани да говорятъ, моля Събранието да се произнесе, приема ли предложението на видинския народенъ представителъ г. Стефанъ Станевъ за прекратяване на дебатитѣ.

Който е съгласенъ съ това предложение, моля, да вдигне ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Има думата г. докладчикътъ.

Докладчикъ И. Петровъ: Г. г. народни представители! И по този членъ се изказаха сжщитѣ подозрения и упрѣци отъ известни срѣди. Противъ кого?

Е. Поповъ: (Възразява)

Докладчикъ И. Петровъ: Г-не! Слушахме Ви, ще ме слушате сега — азъ съмъ докладчикъ.

Е. Поповъ: На Васъ не говоря.

Докладчикъ И. Петровъ: Говорите подъ носа си.

Е. Поповъ: Много сте нервенъ.

Председателъ С. Мошановъ: (Звъни)

Докладчикъ И. Петровъ: Материята, така както е развита въ чл. чл. 63 до 68 на проектоправилника, иде по единъ категориченъ начинъ, още по-обстойно и въ по-широки рамки, отколкото е въ правилника, който измѣняваме сега, да подчертае правото на народните представители да отправятъ питания и запитвания и да искатъ обяснения отъ министрите по въпроси отъ управлението. По това право тукъ нѣма две мнения, то е осветено въ конституцията. Сега ние го провеждаме въ правилника. Въ конституцията е осветено правото, а тукъ ние търсимъ да установимъ процедурата, по която то ще трѣбва да се прилага. И азъ поставямъ на тѣзи, които изказватъ тукъ подозрения и виждатъ нарушение на конституцията, въпроса: не признавате ли, г-да, че това е единъ напредѣкъ въ подчертаване правото на народните представители да отправятъ питания въ сравнение съ стария правилникъ, кждето не е цитиранъ текстътъ на конституцията?

Но, г. г. народни представители, казватъ: „конституция, народъ, съвѣст“. Защо се алегираатъ тѣзи понятия ни въ клинъ, ни въ ржкавъ? Виждате, нашата парламентарна практика е създадена питания и запитвания. Конституцията говори ту за едното, ту за другото, но нашата парламентарна практика даде сжщността и направи различие

между питания и запитвания, което различие се запазва и въ новия правилникъ — питанията се визиратъ въ чл. 68, а за запитванията се говори въ чл. чл. 63—67.

Азъ бързамъ веднага да заявя, че нѣкои господа отъ тази страна (Сочи налѣво) направиха конфузия, ксгато говорѣха за чл. 92 отъ конституцията, както много право забележи и г. Пастуховъ. Материята, която се регулира въ чл. чл. 63—68 отъ проектоправилника, не се визира въ чл. 92 отъ конституцията, освенъ последната алинея на чл. 68. Тая материя, въ връзка съ правото на народното представителство, предвидено въ чл. 107 отъ конституцията, . . .

И. Пастуховъ: Чл. 106 и чл. 107.

Докладчикъ И. Петровъ: . . . кждето е казано: (Чете) „Членоветъ на Събранието иматъ право да правятъ на правителството запитвания, а надлежните министри сж длъжни да отговарятъ на тия запитвания“, се урежда и въ проектоправилника. Какво правимъ ние въ изпълнение на този членъ? Поставяме 4—5 члена, въ които установяваме процедурата, по която това ще става. И като е въпросъ за процедура, значи, за редъ, тукъ може да стане въпросъ да не сме съгласни, било по времето, било по начина на отговарянето, било по формата на питанията — дали да е писмена или усна, и пр. Но това право, осветено за народните представители, засегнато ли е тукъ, г. Мацанкиевъ? Не.

Нашата парламентарна практика, както казахъ отначалото, различава питания и запитвания. Вие знаете, какво е въ Франция. Тамъ въ пленума може да се отправятъ на министрите само интерпелации; питанията биватъ писмено формулирани и министрите отговарятъ чрезъ държавния вестникъ. Такава е практиката тамъ. Въ това отношение ние сме по-ларжъ. Но, като дойде да се говори за сжщността на питанията и на запитванията, тѣзи, които сж били въ тая свещена сграда, знайтъ, какъ е било упражнявано това върховно право, за което се казва, че било най-важното. Не знамъ, дали е най-важното, защото въ нашата парламентарна практика азъ не виждамъ то да е било на преденъ планъ. Не отричамъ правото на народния представител да упражнява контролъ чрезъ питания и запитвания. Но правъ бѣше г. Сакаровъ, когато изтъкна, че питанията сж били все за едно и сжщо: известно ли е на министра, че еди кой си стражаръ направилъ това и това; известно ли е на министра, че еди кжде си станалъ такъвъ инцидентъ и пр. Такива сж били питанията. Колкото се отнася до интерпелациитѣ, вие знаете, колко рѣдко народните представители сж упражнявали правото си да ги отправятъ. Та съ тѣхъ ли се изчерпва най-важната дейност на народното представителство? Азъ мисля, че не тая е най-важната ни дейностъ. Това суверенно право, което народното представителство има — да отправя запитвания до министрите за контролъ на управлението — не е отнето въ проектоправилника, и въ тѣзи членове, отъ 63 до 68, това право на народното представителство е дебело подчертано.

Защо, обаче, се поменава чл. 92 отъ конституцията — тамъ, дето г. Мацанкиевъ правѣше тази конфузия? Чл. 92 отъ конституцията е поменатъ въ последната алинея на чл. 68 отъ проектоправилника, защото считаме, че, когато се отговаря на питания, трѣбва да има граница до кжде министрите могатъ да отговарятъ.

Нѣкой отъ лѣво: Тази граница е въ конституцията. Тамъ има съответенъ текстъ.

Докладчикъ И. Петровъ: Въ последната алинея на чл. 68 отъ проектоправилника е казано: „Министърътъ може да заяви, че не намира за уместно да отговори на нѣкое питане“. Въ чл. 107 отъ конституцията това не се казва. Тамъ е казано, че членоветъ на Събранието иматъ право да отправятъ запитвания и пр. Но ние свързваме текста на чл. 68 отъ проектоправилника съ чл. 92 отъ конституцията, кждето се говори за други случаи. Чл. 92 отъ конституцията има предвидъ случаитѣ, когато Събранието е влѣзло въ известни особени отношения съ правителството и вследствие на тия отношения то го поставя да не кажа en demeure, но предъ известни въпроси и иска отъ министрите или отъ специалните комисари да дойдатъ да дадатъ обяснения. Тѣ сж специални случаи — да не кажа случаи, когато се явява обтегнатостъ; но даже и въ такива случаи пакъ конституцията казва, че министрите и комисаритѣ на своя отговорност могатъ да премѣчаватъ такива работи, които, ако се разгласятъ не о време, могатъ да се увредятъ държавните интереси. Следователно, кога има приложението чл. 92 отъ конституцията? Тогава, когато се отнася до друга материя, която не е регулирана отъ чл. 107. Все-

чки текстове, които имаме въ чл. чл. 63—68, повелително налагат на министрите да отговарят.

Отъ дѣсно: Ясно, ясно.

Докладчикъ И. Петровъ: И азъ мисля, че е ясно, само че човѣкъ трѣбва да си даде повече трудъ да го прочете.

Отъ дѣсно: Да се гласува.

Докладчикъ И. Петровъ: Става въпросъ за развиване на питанята. Казватъ: „Бе, джанамъ, направете тая концесия. Имате питане, депозирано въ писмена форма — защо не се съгласите въ тѣзи 10 минути, които сж дадени да се прочете, да може и да се развие?“ Г-да! Не виждате ли, какво е желанието: пакъ да приказваме, да приказваме, пакъ да намѣримъ възможностъ да се наприказваме.

Нѣкой отъ лѣво: Гласувайте съ мълчание.

Докладчикъ И. Петровъ: Не, г-да! Вие питате единъ министъръ. Той чете вашето питане. Вашитѣ мисли, вашитѣ разбирания, даннитѣ, които излагате, сж изразени писмено, той ги е прочелъ и знае какво искате. Прочита се. Министърътъ казва: това е вѣрно, онова не е вѣрно и пр. Какво се иска? На нова смѣтка въ пленума да се развие питането и народниятъ представителъ да стане, отъ името на народа, да разправя това и онова. Значи, пакъ verbiage, излишни приказки. Ако искаме да вършимъ дѣлова работа, азъ считамъ, че това е нецелесъобразно. Съ текста на проектоправилника ние още веднажъ подчертаваме правото на народното представителство да упражнява контролъ върху управлението.

Председателъ С. Мошановъ: Г. г. народни представители! Ще пристѣпимъ къмъ гласуване на чл. 68.

Най-напредъ трѣбва да изчерпа единъ въпросъ. Постѣпило е следното предложение: (Чете)

„На основание чл. 47 отъ правилника за вътрешния редъ на Народното събрание, ние, подписанитѣ народни представители отъ XXIV-то обикновено Народно събрание, правимъ предложение, гласуването на алинея трета отъ чл. 68 на проектоправилника за вътрешния редъ на Народното събрание, предметъ на разглеждане въ днешното заседание, да се извърши поименно“.

Не мога да поставя на гласуване това предложение по простата причина, че се предлага гласуване на частъ отъ единъ членъ, а по досегашния правилникъ при второто четене гласуването става членъ по членъ. Въ новия правилникъ ние приехме чл. 61, въ който е казано: (Чете) „Гласуването на сложни въпроси може да става на части, щомъ това се поиска и Събранието го одобри“, но досегашниятъ правилникъ не предвижда гласуване на части. Понеже това предложение се касае за гласуване само на една алинея, а не на цѣлия членъ, то по тая причина не мога да го положа на гласуване.

Освенъ това предложение, постѣпили сж предложения за поправки на чл. 68.

Най-напредъ ще прочета предложението на народния представителъ г. Еню Поповъ, за да видите отъ неговия текстъ, че той предлага да се гласува изцѣло новъ членъ на мѣстото на чл. 68, и затова неговото предложение ще трѣбва да се гласува само въ случай, че не се приеме текстътъ на комисията. (Чете)

„Чл. 68 добива следната редакция: „Питания отъ народни представители, могатъ да се отправятъ къмъ министритѣ и къмъ бюрото на Народното събрание само въ писмена форма. Председателстващиятъ уведомява Събранието за постѣпилитѣ питання при започването на заседанието, като съобщава въ съкратенъ видъ предмета на питането. На питането се отговаря въ същото или най-късно въ третото заседание отъ постѣпването на питането или се съобщаватъ причинитѣ за забавяне отговора. Въ това заседание народниятъ представителъ развива питането си въ продължение на 10 минути. Министърътъ може да заяви, че не намира за уместно да отговори на нѣкое питане въ случаитѣ на чл. 92 отъ конституцията. Народниятъ представителъ, който е направилъ питането, има право да заяви предъ Събранието, че е доволенъ или не отъ дадения му отговоръ“.

Има две предложения за частични прибавки, които трѣбва да сложа на гласуване преди да се гласува текстътъ на проектоправилника.

Едното предложение е направено отъ г. Георги Петровъ. Той предлага последната алинея на чл. 68 да получи следната редакция: (Чете) „Министърътъ може да заяви, че не намира за възможно да отговори за нѣкои работи, засегнати отъ питането, несвоевременното разгласяване на които може да повреди на държавнитѣ интереси (чл. 92 отъ конституцията)“.

Другото предложение е направено отъ г. Мирски; то се отнася до същата алинея и е почти съ същата редакция:

(Чете) „При отговаряне на питанята, министритѣ могатъ да премѣлчаватъ такива работи, за които, ако се разгласи, може да се повредятъ държавнитѣ интереси“.

Докладчикъ И. Петровъ: Не съмъ съгласенъ съ тѣзи предложения.

Председателъ С. Мошановъ: Ще ги положа на гласуване по реда на постѣпването имъ.

Най-напредъ ще гласуваме предложението на г. Георги Петровъ. Който е съгласенъ да се приеме предложението на г. Георги Петровъ за поправка на последната алинея на чл. 68, моля, да вдигне рѣка. Малцинство, Събранието не приема.

Х. Мирски: Оттеглямъ предложението си.

Председателъ С. Мошановъ: При декларацията на г. докладчика и декларацията, която азъ направихъ, че е издигнатъ текстътъ, . . .

Г. Петровъ: Тѣзи декларации не сж правило.

Председателъ С. Мошановъ: А има най-върховно правило — че никакво разпореждане не може да отмѣни разпорежданията на конституцията.

При това положение поставямъ на гласуване чл. 68 отъ проектоправилника. Който приематъ чл. 68 така, както се докладва отъ г. докладчика, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

(Председателското мѣсто заема подпредседателътъ г. Георги Марковъ)

Докладчикъ И. Петровъ: (Чете)

„Глава IX.

Прошения и жалби.

Чл. 69. Прошенията и жалбитѣ, които се подаватъ на Събранието, трѣбва да сж подписани отъ просителитѣ“.

Председателстващъ Г. Марковъ: Който приематъ чл. 69, както се докладва, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ И. Петровъ: (Чете)

„Чл. 70. Прошенията и жалбитѣ, по реда на тѣхното получаване въ Събранието, се вписватъ въ особена за това книга подъ номеръ по редъ, съ означение името и мѣстожителството на просителя или подателя на жалбата, датата на постѣпването и краткото съдържание на прошенето или жалбата“.

Председателстващъ Г. Марковъ: Който приематъ чл. 70, както се докладва, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ И. Петровъ: (Чете)

„Чл. 71. Председателътъ праща прошенията и жалбитѣ на прошетарната комисия, която се състои отъ 15 члена. Ако комисията намѣри, че прошенията или жалбитѣ не заслужаватъ внимание, тя постановява да останатъ безъ послѣствие, а другитѣ прошения или жалби председателътъ на комисията изпраща при надписъ въ надлежното министерство (чл. 106 К.) за освѣтление или мнение, което трѣбва да отговори въ двуседмиченъ срокъ. Следъ получаване такива комисията разглежда всѣко отъ тѣхъ и взема решение“.

Председателстващъ Г. Марковъ: Който приематъ чл. 71, както се докладва, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ И. Петровъ: (Чете)

„Чл. 72. Ако при разглеждането на нѣкое прошение или жалба комисията се удостовери, че просителътъ не се е билъ отнесълъ по-напредъ до надлежното учреждение, компетентно да се произнесе по работата, прошенето се връща отъ комисията при надписъ, чрезъ канцеларията на Събранието, на просителя. Тая наредба не се отнася до жалби или до прошения (петиции) за изискване изработването или измѣнението на нѣкой законъ“.

Председателстващъ Г. Марковъ: Който приематъ чл. 72, както се докладва, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ И. Петровъ: (Чете)

„Чл. 73. Прошенията, които се отнасятъ до внесени въ Събранието законопроекти или законодателни предложения, се препращатъ отъ председателя на прошетарната комисия до оная комисия, която изучава тия законопроекти или предложения“.

Председателстващъ Г. Марковъ: Който приематъ чл. 73, както се докладва, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ И. Петровъ: (Чете)

„Чл. 74. Вземанитъ решения по прошенията и жалбитъ докладчикътъ излага въ особенъ списъкъ, какъвто се прави всъки петъкъ. Въ списъка се означаватъ имената на просителитъ, тѣхното мѣстожителство, краткото съдържание на прошения и решенията на комисията. Отъ този списъкъ се раздава въ едно отъ най-близкитъ заседания на Събранието на министритъ и на всъки народенъ представителъ по единъ екземпляръ“.

Председателстващъ Г. Марковъ: Които приематъ чл. 74, както се докладва, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ И. Петровъ: (Чете)

„Чл. 75. Предложенията на прошетарната комисия се доклаждатъ на Събранието, което взема решение по тѣхъ. Решенията на прошетарната комисия, които засѣгатъ интереситъ на съкровището или други материални интереси на държавата, се внасятъ въ Събранието по реда на внасянето на законодателнитъ предложения отъ съответния министъръ. Взетитъ отъ Събранието решения по предложение на прошетарната комисия или на съответния министъръ се обявяватъ въ „Държавенъ вестникъ“ отъ съответния министъръ“.

Председателстващъ Г. Марковъ: Които приематъ чл. 75, както се докладва, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ И. Петровъ: (Чете)

„Чл. 76. Останалитъ неразгледани въ една сесия прошения и жалби се запазватъ въ канцеларията на Събранието за разглеждане най-напредъ преди другитъ подобни въ следната сесия или, по решение на Събранието, се предаватъ за изучаване на междусесийната парламентарна комисия, ако такава бѣде избрана“.

Председателстващъ Г. Марковъ: Които приематъ чл. 76, както се докладва, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ И. Петровъ: (Чете)

„Глава X.

Дисциплина.

Чл. 77. Прекъсване на оратора, лични нападки противъ когото и да било, непристойно държане и постѣпки, които нарушаватъ реда на заседанието, сѣ забранени“.

Председателстващъ Г. Марковъ: Има думата народниятъ представителъ г. Георги Чалбуровъ.

Г. Чалбуровъ: (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Нѣмамъ претенциитъ да съмъ ораторъ, защото професията, която упражнявамъ, не ми е позволявала да се занимавамъ съ това, но все ще намѣря думи да изкажа мнението си за дисциплината, която трѣбва да съществува въ тази свещена сграда, Народното събрание, а именно по чл. 77 отъ проекта на правилника за вътрешния редъ на XXIV-то обикновено Народно събрание.

Г. г. народни представители! Азъ съмъ единъ отъ новитъ народни представители и трѣбва сѣ съжаление да констатирамъ, че ние вече заседаваме шестъ дни и още не можемъ да гласуваме правилника за вътрешния редъ. Тази бавност, която ние проявяваме, се дължи повече на това, че ние нѣмаме нужната дисциплина, която трѣбва да съществува при дебатитъ, които се развиватъ по известенъ въпросъ.

Азъ съмъ сигуренъ, че ако не бѣха отправяни апострофи и закачки отъ която и да е страна, а се оставяше всъки спокоенъ да се изказва по даденъ въпросъ, безъ да злоупотрѣбява, спокойно щѣхме да съкратимъ половината отъ времето, което ще употребимъ за гласуване на правилника. А ние трѣбва да ценимъ времето.

Азъ дойдохъ въ тази свещена сграда да приобща усилията си съ всички васъ, за да помогнемъ на българския народъ. Единичката ми мисль, която ме е ръководила, е била тази, какъ може да се служи честно и почтено на народъ и държава, на базата на конституцията и на новата демокрация.

Всички ние чухме отъ тронното слово, което ни се прочете отъ нашия върховенъ вождъ, че „занапредъ България трѣбва да се управлява по нови пѣтица, по нови на-

чини, пакъ на базата на конституцията. Азъ съмъ отъ тѣзи, които не отричатъ, че старитъ партии, които сѣ управлявали страната ни до 19 май 1934 г., сѣ дали нѣщо хубаво за страната ни. Напротивъ, това, което можаха да дадатъ за онова време, дадохъ, наредъ съ хубавото имаше и нѣщо лошо.

Председателстващъ Г. Марковъ: (Звъни) Говорете по предмета.

Г. Чалбуровъ: Моля. — И ако у насъ сега се налага да трѣгнемъ по нови пѣтица на управление, пакъ на базата на конституцията, то е заради това, защото свѣтовната физиономия се е промѣнила и новото време налага нови пѣтица и нови начини на управление. Ние всички трѣбва да се считаме щастливи, че, следъ четиригодишно управление безъ Парламентъ, се намѣриха хора и начини, които да отговорятъ на новото време, за да се управлява страната ни днесъ по парламентаренъ начинъ на базата на конституцията, когато много други страни въ Европа и другаде днесъ сѣ неспокойни и още не знаятъ кой пѣтъ да хванатъ.

Председателстващъ Г. Марковъ: Минете на предмета.

Г. Чалбуровъ: Азъ, пакъ и много други мои другари народни представители, сме дошли тукъ да служимъ на новото време, не на личности, защото личноститъ се мѣнятъ, но тѣзи, които ще ги замѣстятъ, трѣбва да вървятъ по новия пѣтъ.

Н. Атанасовъ: На държавата, не на новото време.

Г. Чалбуровъ: И ако ние днесъ се радваме на това ново управление, защо да не употребимъ максимумъ усилия, да вложимъ цѣлата си енергия въ добра служба на царъ, държава и народъ?

Председателстващъ Г. Марковъ: (Звъни) Моля!

Г. Чалбуровъ: Ние трѣбва да се пригладимъ къмъ новото време, за да отговоримъ на нуждитъ на народа.

Въ България има животъ за всички: за работникъ, земедѣлецъ, търговецъ, индустриалецъ, занаятчий и всички други свободни професии. Обаче ние трѣбва да се погрижимъ за подобрението на общото стопанско положение на страната и да подобримъ отношенията на съсловията помежду имъ. (Рѣкоплѣскания отъ дѣсно)

И. Пастуховъ: Това нѣма нищо общо съ въпроса.

Г. Чалбуровъ: По голѣмитъ въпроси, възбуждащи нашия народъ, а именно: законътъ за задълженията, наемитъ, Дирекцията на храноизноса, въ връзка съ ценитъ на зърненитъ храни, Експортния институтъ, трудовото законодателство, законътъ за печата, клиринговитъ спогодби, кредитътъ, ролята на професионалнитъ организации, ролята на Б. з. к. банка въ стопанския ни животъ и редъ други важни въпроси, като скръменъ стопански деятель, ще имамъ случая да се изкажа при разискванията по отговора на тронното слово и при други случаи.

Председателстващъ Г. Марковъ: (Звъни) Тогава ще Ви се даде възможность, г. Чалбуровъ.

Г. Чалбуровъ: А, за да може спокойно да разискваме тѣзи важни въпроси въ тази свещена сграда, въ връзка съ чл. 77 отъ правилника за вътрешния редъ, азъ апелирамъ къмъ всички васъ, уважаеми г. г. народни представители, да се откажемъ отъ досегашната практика на прекъсвания, лични нападки противъ когото и да било, да се държимъ достойно, да щадимъ дисциплината въ Събранието, което ще издигнемъ най-напредъ авторитета както на народния представителъ, така и на Народното събрание. („Браво“ и рѣкоплѣскания отъ дѣсно)

Новото време налага да бждемъ единни и експедитивни. Погледитъ на цѣлия български народъ сѣ обърнати вече къмъ насъ; той чака да види дали ние ще съумѣемъ да отговоримъ на неговитъ нужди. И не само погледитъ на този български народъ, който живѣе въ предѣлитъ на свободна България, сѣ обърнати къмъ насъ, а и на този, който живѣе вънъ отъ свободна България. („Браво“ и рѣкоплѣскания отъ дѣсно и отъ центъра)

Председателстващъ Г. Марковъ: Които приематъ чл. 77, както се докладва, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ И. Петровъ: (Чете)

„Чл. 78. Дисциплинарнитѣ наказания, които се налагатъ на народнитѣ представители, сѣт:

- а) забележка;
- б) изобличение;
- в) отнемане думата;
- г) отстранение отъ заседанието;
- д) временно изключване отъ Събранието“.

Председателствуващъ Г. Марковъ: Има думата народниятъ представителъ г. Дойко Петковъ.

Д. Петковъ: Само две думи, г. г. народни представители. Трѣбва да се съжалява, че съ чл. 78, въ връзка съ чл. 14, алинея трета и четвърта, е разширенъ теренътъ за налагане санкции спрямо народнитѣ представители. Азъ моля вниманието особено на колегитѣ юристи. Алинея четвърта на чл. 14 гласи: (Чете) „Къмъ неподчинилитѣ се народни представители се прилагатъ санкциитѣ на чл. 78 отъ правилника“. Въ какво се състои неподчинението? Въ това, че депутатитѣ нѣма да седнатъ тамъ, където ал. трета на чл. 14 нарежда. Питамъ, г. г. народни представители: могатъ ли да се намѣрятъ съображения, основани на законъ, които да дадатъ право на председателството да наказва тия, които нѣма да седнатъ тамъ, където трѣбва, по означенията върху тия металически плаки? Азъ ви моля да се съгласите съ мене, че не съществува никакво законоположение, което да оправдава инкриминиране деянието на единъ народенъ представителъ, който се откаже да седне тамъ, където изискватъ тия означения. (Глъчка отъ дѣсно) Моля ви се, г-да. Въпросътъ е много интересенъ, а юридически лесно разрешимъ.

Азъ слушахъ и председателя, и докладчика на комисията по проектоправилника, но въ съображенията, които тѣ навеждаха, не намѣрихъ такива, които да почиватъ на нѣкакъвъ законъ. Казва се: вие ще седите на тия мѣста, както постановява алинея трета на чл. 14, защото съществува наредбата-законъ за разтуряне на партийно-политическитѣ организации. Азъ считамъ, г. г. народни представители, че това е единъ аргументъ, който не може да бѣде възприетъ. Защо? Затова, защото наредбата-законъ за разтуряне на партийно-политическитѣ организации се отнася до едно положение, което нѣма нищо общо съ положението на избрания народенъ представителъ, прогласенъ и заседаващъ въ Народното събрание. Този законъ урежда свършено друга материя, която не бива да бѣде вкарвана тукъ и въ която не бива да се търсятъ, а и разумно и по съвѣст не могатъ да се намѣрятъ основания да се оправдава тая наредба въ правилника, т. е. да ни заставятъ да седимъ на опредѣлени мѣста. Азъ бихъ молилъ колегитѣ, моля и всички, които говориха по тая въпросъ, да кажатъ конкретно, въ кой текстъ на наредбата-законъ за разтуряне партийно-политическитѣ организации намиратъ основание за тая алинея трета, за която става дума? Нѣма такова основание.

Нѣкой отъ дѣсно: Осукавъшъ го по адвокатски. Вие ще седите тамъ, където трѣбва. И азъ искамъ да седна на похубаво мѣсто, но кой урежда това положение? Правилникътъ.

Председателствуващъ Г. Марковъ: (Звъни) Много бързате. И председателството ще си каже думата.

Д. Петковъ: Много бързате! Но мисълта ви трѣбва да отиде по-нататъкъ, отъ дождето сте стигнали и да разберете въ какво се състои работата. Въ тази наредба-законъ нѣма никакво основание. Тая наредба-законъ съдържа положения, които предшествуватъ това положение, въ което ние се намираме вече. Партийни организации, казвате, не съществуватъ и цитирате единъ законъ, който нѣма нищо общо, който не е въ никакво отношение съ спорния въпросъ. Цитира се следъ това наредбата-законъ за избирание на народни представители, за да се оправдае чл. 14, алинея 3 и 4. Нищо подобно и тамъ не може да се намѣри. Свършено друга материя се урежда тая. И тогава се прибѣгва до друго едно основание — до географията, една наука, която се преподава на ученици отъ трети или четвърти класъ и се казва: нѣма какво да направимъ, трѣбва да възприемемъ едно начало. Никакво друго начало не може да възприемете, освенъ онава конституционно начало, което се съдържа въ чл. 87 на нашия основенъ законъ и което гласи, че избраниятъ депутатъ представлява не само себе си, но представлява и цѣлия български народъ. Следователно, като сме дошли тукъ, ние представляваме вече не околии, не области, а цѣлия български народъ.

Председателствуващъ Г. Марковъ: (Звъни)

Д. Петковъ: Моля Ви се, свършвамъ. — Следователно, г. г. народни представители, не могатъ да се инвокиратъ тия закони, а може да се инвокира само тоя текстъ отъ конституцията. И, следователно, представлявайки народа, независимо отъ административно-географското разпредѣление на страната отъ 20 май 1934 г., ние ще уредимъ въпроса, като имаме предвидъ тази наредба на конституцията. А тя, както казахъ, гласи, че ние представляваме цѣлия народъ. И, като представляватъ цѣлия народъ, азъ мисля, че депутатитѣ иматъ право свободно да седнатъ тамъ, където пожелаятъ. Никакво ограничение не може да има. И считамъ, че председателството ще се намѣси единствено тогава, когато възникне конфликтъ за мѣсто — този го иска, онзи го иска. Но тъй, както сме насѣдали сега, спокойно, свободно, гарантирана е възможността, поради личнитѣ ни отношения, да се съветваме, да обсъждаме. Азъ считамъ, че съ това налагане къде да сѣдаме, се посѣга върху тая свобода и тая възможностъ.

Нѣкой отъ дѣсно: По кой членъ отъ правилника говорите?

Председателствуващъ Г. Марковъ: (Звъни)

Д. Петковъ: Въ заключение, азъ моля председателството на Народното събрание и г. докладчика да се съгласятъ наредбитѣ на чл. 14, трета и четвърта алинеи, да бѣдатъ премахнати.

Нѣкой отъ дѣсно: Гласувано е вече.

Председателствуващъ Г. Марковъ: Свършено е вече.

Д. Петковъ: Това е свършено вѣрно, че е гласувано на второ четене. Но азъ питамъ, може ли за нарушение на тия алинеи да има санкция по чл. 78? Искамъ да се постави една алинея: не могатъ да се налагатъ никакви санкции спрямо депутати, провинили се по чл. 14, алинея трета и четвърта. (Ржкоплѣскания отъ лѣво)

Председателствуващъ Г. Марковъ: Разбрано.

Има думата народниятъ представителъ г. Пастуховъ.

С. Радионовъ: Стига, бе г. Пастуховъ!

И. Пастуховъ: (Отъ трибуната) Необходимо е да взема думата, г. г. народни представители! Азъ не искамъ да злоупотребявамъ нито съ времето, нито съ търпението ви, когато не намирамъ за какво да говоря, но това, което имамъ да кажа сега, е извънредно важно и полезно. Моля да ме излушате, за да разберете, че съмъ ималъ пълно основание да твърдя това.

С. Стателовъ: Искашъ да говоришъ, да се публикува името ти въ вестниците!

Председателствуващъ Г. Марковъ: (Звъни)

И. Пастуховъ: Доста сж побѣлѣли коситѣ ми, за да нѣма нужда да искамъ да се афишира името ми.

Председателствуващъ Г. Марковъ: (Звъни)

И. Пастуховъ: Г. председателю! Вие би трѣбвало да му направите напомнюване за тази неприлична забележка.

А. Голевъ: Младъ е.

И. Пастуховъ: Но понеже е младъ, роствамъ му. (Смѣхъ) Азъ на моитѣ ученици така прощавамъ.

С. Цановъ: Мнозина сж държали изпитъ по неговата история.

И. Пастуховъ: Всички сж държали, дето ги виждамъ тукъ.

Въпросътъ е следниятъ. Моятъ добъръ приятелъ Дойко Петковъ ви обръна вниманието само на единъ пунктъ отъ този отдѣлъ „дисциплина“. Но тукъ се касае изобщо до оная дисциплина, която чрезъ измѣненята въ новия правилникъ се иска да се въведе.

Ако вие прочетете стария правилникъ — и азъ се чудя защо е измѣненъ той — ще видите едно дълбоко уважение къмъ народния представителъ; същевременно едно задържане тогава, когато volens-nolens, по едни или други съо-

бражения, при едни или други случаи. дисциплината е нарушена. Вие ще видите какъ предходниците ни, които толкова много ги винимъ въ всичко, сж били и тѣхъ много внимателни къмъ народния представител. Тѣ сж искали въ такива случаи да накажатъ, наистина, народния представител, но когато го накажатъ, да не чувства, че това наказание е било вече основателно; че то е наложено така, както се следва да се наложи. А въ измѣненіята, които сж направени въ новия правилникъ, вече се чувства друго нѣщо, сжщото, каквото се чувства отъ тия металически етикетчета — нѣкак си да го затегнатъ, да го притиснатъ, да му станатъ нѣкак си по-големи опекуни, дори, ако може, да му отмѣстятъ въ нѣкои случаи. Туй се чете въ новия проектоправилникъ. Азъ ви моля, сравнете членъ по членъ стария правилникъ, отдѣлъ „дисциплина“, съ новия и вие напълно ще се убедите въ това. И азъ бихъ искалъ, за да не говоря никакъ, да се съгласите чисто и просто цѣлиятъ отдѣлъ „дисциплина“, глава десета отъ новия правилникъ, да си остане сжщата, както е въ стария правилникъ. Отъ стария правилникъ не бихъ поискалъ въ този отдѣлъ абсолютно нито единъ пунктъ да се промѣни. И, ако вие не се съгласите, азъ бихъ ви помозилъ да чуете моитѣ доводи защо правя това предложение, за да разберете, че не съмъ дошелъ тукъ напразно да говоря.

Първо, азъ виждамъ въ чл. 78, че сж намалени по степень наказанията, които се налагатъ на народния представител. Въ съответния членъ на стария правилникъ се почва отъ напомняване. Следъ напомняването вече върви забележка, изобличение, отнемане думата, отстраняване отъ заседанието и временно изключване отъ Събранието. Защо е махнато това хубаво предупреждение на народния представител — напомняването? (Възражения отъ дѣсно) То е въведено навсѣкжде. Защо е махнато отъ правилника? Защо да си не остане то пакъ, а непременно да се mine направо къмъ другото — забележка? Значи, напомняне тебе не те поправя, азъ ти правя забележка, за да се mine направо къмъ по-нататѣшно наказание.

С. Цановъ: Това е отречено отъ педагогията.

И. Пастуховъ: Разбира се, че е отречено отъ педагогията, и азъ като педагогъ ви го говоря. Защо сте ходили на училище, като не сте научили тази работа?

Нѣкой отъ дѣсно: Вие сте виноватъ.

И. Пастуховъ: Ето, моитѣ ученици сж много добри. И председателятъ ми е ученикъ, и ето тамъ побѣлѣлиятъ и той ми е ученикъ, и много други сж ми ученици. Тѣ знаятъ, че азъ съмъ винаги билъ последователенъ въ тази материя.

Сетне, когато дойде пѣкъ до прилагането на дисциплинарнитѣ наказания, вие ще видите въ стария правилникъ, какъ много внимателно, за да не се докачи честолюбието дори на оня, който се е провинилъ, се трѣгва постепенно къмъ наказанията. Стариятъ чл. 71 гласи: „Напомняване се прави отъ председателя на всѣки ораторъ който се отклони отъ реда на разискванията, както и на оня, който нарушава реда на заседанието по какъвто и да било начинъ“. Туй напомняване е свършено отмахнато и направо вече се трѣгва къмъ другитѣ наказания. Но когато се отива къмъ другитѣ наказания и се опредѣля за какво се налагатъ, тогава вече санкциитѣ се увеличаватъ. Напр., за едно отъ тежкитѣ наказания — отстраняване — въ стария правилникъ е казано, че народниятъ представител се отстранява за три заседания, а въ новия се увеличава на петъ заседания. Сетне, въ стария правилникъ е казано, че се дава думата на провинилия се народенъ представител, когато му се налага наказание отъ Събранието. Тукъ е отнето това право на народния представител да даде обяснения. Виновниятъ, както знаете, навредъ има последенъ думата. Стариятъ правилникъ е възприелъ тази юридическа максима, къмъ която вие, 60-тѣ адвокати тукъ, сте толкова много привързани. Защо въ новия правилникъ това е махнато? Защо съ такова голѣмо недовѣрие се е погледнало на народния представител?

Нѣкой отъ дѣсно: Въ следващия чл. 71 се говори за напомняне.

И. Пастуховъ: Ама тукъ, както сж класирани, нѣма го.

Сжщиятъ отъ дѣсно: Следващиятъ членъ говори специално за напомнянето.

И. Пастуховъ: За изобличение говори. А, вие цитирате стария правилникъ! Азъ Ви поздравявамъ. Виждате ли

какъ го одобрявате? Съ моитѣ камъни по своята глава се ударихте. Въ новия правилникъ го нѣма и тамъ е цѣлиятъ споръ.

Увеличено е правото на председателството да налага наказания. Отстраняването е предоставено изключително на него, тогава когато по стария правилникъ отстраняването принадлежи на Народното събрание. Сетне, въ последния членъ на тази глава, чл. 85, е казано, че чл. 95 отъ конституцията може направо да се приложи при тѣзи престѣпления, които сж цитирани горе. А въ стария правилникъ много хубаво е казано: (Чете) „Чл. 79. Ако, вънъ отъ предвиденитѣ въ настоящата глава нарушения, представителътъ извърши престѣпления отъ общъ характеръ, съ него се постѣпва съгласно чл. 95 отъ конституцията и респективнитѣ закони“. А тукъ въ чл. 85, алинея втора, гледайте какъ е смахнуто: (Чете) „Независимо отъ горнитѣ наказания, народниятъ представител се преследва углавно, съгласно чл. 95 отъ конституцията и съответнитѣ закони“. Колко е по-ясно, по-прецизно, по-достойно въ стария текстъ на съответния членъ.

Азъ разглеждамъ цѣлата глава „Дисциплина“, защото не ми е целта да ви измѣнявамъ, като вземамъ думата по всѣки членъ и да предлагамъ измѣнения. Искамъ да ви посоча духа, който е съществувалъ въ стария правилникъ, и този, който съществува въ съответния текстъ на новия правилникъ, който иде да го смѣни. Въмѣсто да отидемъ напредъ, дори и по отношение третирането и наказването на престѣпленията, които сж се извършвали, като запазимъ честта и достоинството на зня, който е нарушилъ правилника, който е нарушилъ нашия редъ, ние сме отишли къмъ огмѣщението. Отмѣщение съ каква целъ? За обуздаване. И недейте ни се сърди, когато ние ви казваме, че тукъ, волно или неволно, добра воля, въ смисълъ на щадене честта и достоинството на народния представител, и добра воля въ смисълъ на запазване стриктния текстъ на конституцията, не е имало.

И затуй, г-да, азъ ви моля, чисто и просто глава X, за дисциплината, да се замѣни съ глава X на стария правилникъ Турете си ръката на сърдцето и ще видите, колко съмъ правъ. (Ржкоплѣскания отъ лѣво)

Председателстващъ Г. Марковъ: Има думата народниятъ представител г. Вѣлю Боневъ.

Нѣкой отъ дѣсно: Вие сте решили всички да се изкажете!

С. Цановъ: Съ влака въ 7 ч. нѣма да можете да трѣгнете.

Сжщиятъ отъ дѣсно: Нѣмаме и намѣрение да трѣгваме. Ще продължимъ до 12 ч.

В. Боневъ: (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Има много млади хора тукъ, и азъ съмъ единъ отъ младитѣ, и съжалявамъ много, че тукъ, въ Парламента, когато сме дошли да разрешаваме такива голѣми въпроси, има много силно настрѣхване отъ едната и отъ другата страна. Нека бждемъ по-спокойни, нека да не смѣтаме, че единитѣ сж много виновни, а другитѣ сж много прави, защото ние вземамъ много отъ виновнитѣ кжде си намѣриха мѣстото. Ние всички, които сме дошли тукъ съ нови сили, ще трѣбва да творимъ и да направимъ всичко, което е полезно за България.

Когато разглеждаме чл. 78, за дисциплинарнитѣ наказания, ще трѣбва да бждемъ много внимателни, г. г. народни представители, ще трѣбва ние помежду насъ си да имаме известно съзнание и известно уважение. Когато едната страна казва нѣщо много сериозно, другата страна да не бжде много настрѣхнала за това, защото ако така се раздразнятъ страститѣ, до никжде не можемъ да отидемъ.

Има едно обвинение върху една група народни представители — и азъ съмъ отъ тази група — на която се казва: „Не се подчинявате“. Вие знаете, г. г. народни представители, че когато ние управляваме, когато защитаваме интереситѣ на държавата, когато сме дошли тукъ 160 души, не можемъ всички да бждемъ на едно мнение. Ако сме на едно мнение всички, това значи да имаме едно послушно болшинство тукъ, което да не критикува нищо. Ние ще трѣбва да се радваме, че има и друго мнение и това друго мнение, което съществува тукъ, вие трѣбва да го изслушате и него и да вземете отъ изказаното отъ дветѣ страни онова, което е полезно.

За дисциплината въ Народното събрание трѣбва всичко възможно да направимъ, затова защото безъ дисциплина не може, но ще трѣбва онѣзи, които ще налагатъ дисциплината — защото има една страна, която е силна и тя ще

може да налага дисциплината така, както ѝ е угодно — безпристрастно да я налагатъ. Ние ще имаме въпроси отъ много важенъ характеръ, ще избираме комисия по определяне качествата на депутатитъ и по касирането, ще трѣбва тия, които се изберахъ въ комисията, да бждатъ много внимателни, да знаятъ, че трѣбва да извършватъ всичко по съвѣсть.

Председателствуващъ Г. Марковъ: По предмета.

В. Боневъ: По дисциплината въ Народното събрание, споредъ моето разбиране, трѣбва да бждемъ много внимателни, да не се излагаме. Ние виждаме, че на нѣкои преждеговоривши се даваше повече време да говорятъ, а на други, когато искатъ да кажатъ още нѣщо, имъ се отнемаше думата. Ще трѣбва по-голяма дисциплина и по-голямо уважение на всички народни представители.

Председателствуващъ Г. Марковъ: Председателството дава на всички да се изкажатъ.

В. Боневъ: Съ тия нѣколко думи свършвамъ и апелирамъ да бждемъ всички единни и да запазваме реда и дисциплината въ Събранието така, както повелява правилникътъ. (Ржкоплѣскания отъ лѣво и отъ дѣсно)

Председателствуващъ Г. Марковъ: Има думата г. докладчикътъ.

Докладчикъ И. Петровъ: Г. г. народни представители! Много нажко ще отговоря на народния представителъ Дойко Петковъ. Той прави апелъ къмъ насъ, юриститъ, кара ни да се върнемъ къмъ чл. 14 и да отгнемъ едно решение, което сме взели. Въ чл. 14 е предвидено постановление, нарушението на което не може да остане безъ санкции. Санкциитъ сж предвидени въ този чл. 78.

Колкото се касае до съображенията, които сж се казали отъ г. Пастухова, на тѣхъ нѣма защо да отговарямъ.

Нѣкой отъ лѣво: Защо?

Докладчикъ И. Петровъ: Ще ви кажа защо. Всичко е въпросъ на мѣрка. И тукъ тия подозрения ваши пакъ не сж оправдани, и тукъ не виждамъ оправдание на това, което казахте. И по стария правилникъ председателътъ имаше право да налага наказанията до временно изключване, безъ да се консултира съ Народното събрание. Въ това отношение имаме еднакво положение въ стария и новия правилникъ. Но когато е за по-тежкото наказание, отстраняването, тогава председателътъ сезира Събранието, както бѣше и по-рано. Нѣщо съществено измѣнено нѣма. Въпросътъ е за мѣрките и за начина на процедирането. Азъ считамъ, че това е направено умѣстно. А пъкъ ако има известни хора, които чувствуватъ, че могатъ да паднатъ подъ ударитъ на правилника, тѣ падатъ не защото има наказания, а защото сж се провинили. Каза се тукъ преди малко: менъ не ме е страхъ отъ нищо; азъ изповѣдвамъ идеи и разбирания, които намирамъ за добре. Нека си ги изповѣдва, но ще ги изповѣдва по такъвъ начинъ, както ние сме опредѣлили. Следователно, всѣки ще носи последицитъ отъ своята дейностъ въ това Събрание. Иначе е изключена съвмѣстна работа. Самата конституция ни казва, че трѣбва да създадемъ единъ правилникъ, съ който да се самоограничимъ, за да можемъ да вършимъ резултатна работа.

Председателствуващъ Г. Марковъ: По чл. 78 е направено предложение отъ народния представителъ г. Дойко Петковъ, съ което засѣга гласувания вече чл. 14, следователно, азъ не мога да го положа на гласуване.

Г. Пастуховъ предлага да махнемъ цѣлата глава X и да я замѣнимъ съ старата. Това предложение сжщо така не мога да гласувамъ, понеже се иска премахване изцѣло на членове и замѣняването имъ съ други членове.

Други предложения по този членъ нѣма.

И. Пастуховъ: Азъ имамъ и друго предложение.

Председателствуващъ Г. Марковъ: Дълга една декларация да направя. Председателството ще изпълни своя дълъгъ така, както вие ще начертаете неговата задача. Не бже да се приеме отъ Народното събрание единъ редъ, а Председателството да нѣма право да го приложи. Въ момента, когато ще прилага този редъ, може да има нѣкой народенъ представителъ, който нѣма да се подчини. Дай, Боже, да нѣма такъвъ и желателно е да нѣма случай на

роденъ представителъ да не се подчини на установения отъ Народното събрание редъ. Заради това председателството се надѣва, че при прилагането на този правилникъ нѣма да се принуди да налага никому никакво наказание, че ще има едно съзнание у всички народни представители да се подчиняватъ на своя законъ, който сега гласуваме — на правилника за вътрешния редъ на Народното събрание.

Г. Пастуховъ прави предложение: понеже въ проекто-правилника нѣма наказанието напомнюване, да се тури това наказание като първо въ чл. 78. Които приематъ това предложение, моля, да вдигнатъ ржка. Малцинство, Събранието не приема.

Които приематъ чл. 78, както се докладва, моля, да вдигнатъ ржка. Мнозинство, Събранието приема.

Давамъ 10 минути почивка.

(Следъ почивката)

Председателъ С. Мошановъ: (Звъни) Заседанието продължава.

Има думата докладчикътъ г. Иванъ Петровъ.

Докладчикъ И. Петровъ: (Чете)

„Чл. 79. Забележка и изобличение се прави отъ председателя на всѣки народенъ представителъ, който се отклони отъ реда на разискването или нарушава реда на заседанието по какъвто и да било начинъ“.

Председателъ С. Мошановъ: Моля г. г. народнитъ представители, които приематъ чл. 79 така, както се докладва отъ г. докладчика, да вдигнатъ ржка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ И. Петровъ: (Чете)

„Чл. 80. Думата се отнема на оня ораторъ: а) който следъ като му се наложатъ първитъ две наказания, не се поправи, б) който, следъ изтичане на времето, опредѣлено въ чл. 17 отъ правилника, не свърши говоренето си“.

Председателъ С. Мошановъ: Моля г. г. народнитъ представители, които приематъ чл. 80 така, както се докладва отъ г. докладчика, да вдигнатъ ржка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ И. Петровъ: (Чете)

„Чл. 81. Отстраняването отъ заседанието става отъ председателя, когато народниятъ представителъ се държи непристойно въ заседанието или, въпрѣки че му е отнета думата, продължава да говори.“

Отстранениятъ е длъженъ веднага да напустне заседателната зала“.

Председателъ С. Мошановъ: Моля г. г. народнитъ представители, които приематъ чл. 81 така, както се докладва отъ г. докладчика, да вдигнатъ ржка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ И. Петровъ: (Чете)

„Чл. 82. Временно се изключва отъ Събранието всѣки народенъ представителъ: а) който въ течение на сжщото заседание бже наказанъ три пѣти съ изобличение;

б) който оскърби Народното събрание или частъ отъ него или, пъкъ председателствуващия на заседанието;

в) който оскърби държавния глава или членоветъ на семейството му или отпрати къмъ правителството или къмъ нѣкой отъ членоветъ му обиди или заплашвания;

г) който въ заседанието на Събранието отпрати позивъ къмъ насилие или къмъ гражданска междуособица или къмъ нарушение на конституцията;

д) който наруши реда или внесе по какъвто и да било начинъ смутъ въ заседанието, когато присѣтствува държавниятъ глава.

Само председателътъ е властенъ да реши дали трѣбва да се направи предложение за изключване провинилъ се народенъ представителъ“.

Председателъ С. Мошановъ: Моля г. г. народнитъ представители, които приематъ чл. 82 така, както се докладва отъ г. докладчика, да вдигнатъ ржка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ И. Петровъ: (Чете)

„Чл. 83. Временното изключване води съ себе си запрещението на наказаня народенъ представителъ да вземе участие въ работитъ на Събранието презъ всичкото време, за което е наложено това наказание“.

Председателъ С. Мошановъ: Моля г. г. народнитъ представители, които приематъ чл. 83 така, както се докладва отъ г. докладчика, да вдигнатъ ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ И. Петровъ: (Чете)

„Чл. 84. Първитъ четири наказания се налагатъ отъ председателя, а временното изключване се налага отъ Събранието по предложение на председателя“.

Председателъ С. Мошановъ: Моля г. г. народнитъ представители, които приематъ чл. 84 така, както се докладва отъ г. докладчика, да вдигнатъ ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ И. Петровъ: (Чете)

„Чл. 85. Въ случаитъ на чл. 82, пунктове а, б, в и г, временното изключване отъ Събранието се налага до петъ заседания, а въ случаитъ на п. д отъ петъ до десетъ заседания, включително заседанието, въ което е наложено наказание. Временно изключениятъ се лишава отъ дневни пари.“

Председателъ: С. МОШАНОВЪ

Независимо отъ горнитъ наказания, народниятъ представителъ се преследва углавно, съгласно чл. 95 отъ конституцията и съответнитъ закони“.

Председателъ С. Мошановъ: Има думата народниятъ представителъ г. Димитъръ Мацанкиевъ.

Нъкой отъ дъсно: Отсъствува.

И. Бояджиевъ: Ние си размънихме реда. (Народниятъ представителъ г. Димитъръ Мацанкиевъ влиза въ залата) Ето го, той идва.

Председателъ С. Мошановъ: Г. г. народни представители! Азъ ще ви моля да се съгласите да вдигнемъ заседанието за вторникъ. Г. министре! Съ същия дневенъ редъ ли?

Министъръ д-ръ Н. П. Николаевъ: Същиятъ дневенъ редъ продължава.

Председателъ С. Мошановъ: Съ продължение на същия дневенъ редъ.

Моля г. г. народнитъ представители, които сж съгласни да се вдигне заседанието за вторникъ — 15 ч. следъ пладне — съ продължение на същия дневенъ редъ, да вдигнатъ ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Вдигамъ заседанието.

(Вдигнато въ 17 ч. и 45 м.)

Подпредседателъ: Г. МАРКОВЪ

Секретаръ: М. ЯНЧУЛЕВЪ

Началникъ на Стенографското отдѣление: Д. АНТОНОВЪ